

REK
TUM!!

MER UTE ÄN
INNE

faktum

NEJ!

100 SPÄNN

FÖRSÄLJAREN
BEHÅLLER HÄLFTEN
ARBETE - INTE TIGGERI

25 ÅR PÅ GATAN | SEDAN 2007
DET ORDNAR
SIG!
INTE

GOLVAD
GRÄVLING

STOR
SPECIAL

SVERIGES
STORSTA
GATUTIDNING

DARLA

LEVE(R)

KATTEN
415

PUNKEN

PUNKEN FYLLER 50 SKRIKIGA ÅR. VI KOLLAR HUR DEN MÅR

Välj musiken

Med ett abonnemang i Göteborgs Konserthus väljer du hur mycket, hur ofta och vilken musik som passar just ditt liv. Helt i din egen takt – för några kvällar eller en hel säsong.

Gör ditt val på gso.se

Lilla abonnemanget

Ett enkelt sätt att börja upptäcka klassisk musik – eller att ge den en självklar plats i livet. Fem noga utvalda konserter och 20% lägre pris än lösbiljetter.

Pris från 1620 kr

Halva priset för unga upp till 29 år och heltidsstudenter!

Familjeabonnemanget

Följ med Göteborgs Symfoniker ut i rymden, mys till den allra finaste julmusiken och möt Pippi Långstrump i Konserthuset! Tre konsertupplevelser i mäktiga Stora salen för små och stora musikälskare – med 30% rabatt.

Pris från 450 kr | barn halva priset

Orgelabonnemanget

Möt mäktiga konserthusorgeln i fyra helt olika söndagskonserter med 30% rabatt! Här ryms Anna von Hausswolffs unika ljudvärld, franska Isabelle Demers, stumfilmklassiker med David Briggs och Johannes Landgrens vinterklanger.

Pris från 980 kr

Halva priset för unga upp till 29 år och heltidsstudenter!

Göteborgs Konserthus

Götaplatsen. Biljetter: 031-726 53 00

En del av VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Huvudpartners Volvo, Göteborgs-Posten och Stenastiftelsen

TEMA PUNKEN LEVER. PUNKT.

12 Sex Pistols, Ebba Grön, KSMB, Kriminella Gitarrer, Golvad Grävling, Fodrad Förhud, Liket Lever, Grisen Skriker, Mögel... Vilka band eller bandnamn vi gillar bäst kan bero på dagsform. Men den gemensamma nämnaren, punken, är uppenbarligen bestående. Den ständigt förbannade genren fyller 50 år och vi har träffat dem som håller den lika ofta dödförklarade punken vid liv.

REPORTAGE

DEN DOLDA ÄTSTÖRNINGEN

28 I Sverige lider 200 000 människor av någon typ av ätstörning. Var femte är man men ämnet har ett så tydligt fokus på kvinnor att de inte söker hjälp. I Faktum berättar Edwin, Rahat och Jacob öppet om hur kroppsideal och ätstörningar påverkat deras liv.

MITT LIV
"Att komma ner till kontoret och ta en fika med de andra försäljarna har blivit en viktig del i min vardag."

LÄS OM MARIAHS LIV PÅ SIDAN 5

MIN GREJ

SÅ LÄT MUSIKEN FÖR 13 000 ÅR SEDAN

26 Hon sa upp sig från Malmö symfoniorkester, sålde fagotten och ägnade resten av livet åt att ta reda på hur det lät för 13 000 år sedan. Alla tyckte hon var galen, men musikarkeolog Cajsa S Lund ger svar på tal med valnötter och benflöjter.

PLUS ANSLAGSTAVLAN, sid 6. **FAKTUM NEWS**, sid 7. **SKRÖNIKAN**, sid 8. **ÅTERBLICK**, sid 9. **KULTUR**, sid 11. **FÖLJDFRÅGAN**, sid 23. **SIGNERAT**, sid 33. **GATUPRAT**, sid 34. **KORSORDET**, sid 35. **UTBLICK**, sid 36.

SÅ FUNKAR FAKTUM

Vi är Sveriges största gatutidning och erbjuder personer i utanförskap möjligheten till inkomst, socialt sammanhang och rutiner i vardagen. På faktumbutiken.se kan du köpa tidningar, merch och teckna prenumeration.

DET ORDNAR SIG!

REDAKTION

CHEFREDAKTÖR
Malin Clausson
malin@faktum.se

ART DIRECTOR
Pär Ljung
par@faktum.se

REPORTER
Ellen Karsberg
ellen@faktum.se

REPORTER
Anna Wallenlind
Nuvunga
anna@faktum.se

REPORTER
Johan Frisk
johan@faktum.se

REPORTER
Edwin Nyberg
edwin@faktum.se
Praktikant

Ej närvarande: Sandra Pandeovski, föräldraledig reporter.

LEDNING, MARKNAD OCH DISTRIBUTION

VD
Peter Kronvall
peter@faktum.se

PARTNERANSVARIG
Jonas Kroksjö
jonas@faktum.se

PARTNERANSVARIG
Niclas Andersson
niclas@faktum.se

MARKNAD & EVENT
Louise Granlund
louise@faktum.se

DISTRIBUTION GBG
Christian Jansson
christian@faktum.se

DISTRIBUTION GBG
Sophie Cronholm
sophie@faktum.se

DISTRIBUTION MALMÖ
Dariola Pas
dariola@faktum.se

DISTRIBUTION MALMÖ
Alina Oros
alina@faktum.se

DISTRIBUTION KARLSTAD
Ie Wallén
ie@faktum.se

HÄR HITTAR DU OSS

GÖTEBORG
Chapmans Torg 1
414 55 Göteborg
031 63 22 90

MALMÖ
Bredgatan 8
211 30 Malmö
040 617 14 70

KARLSTAD
Jungmansgatan 6
652 28 Karlstad
070 215 80 88

Faktum är partipolitiskt och religiöst obunden. Räckvidd 96 000 läsare (Orvesto konsument 2025 helår). Faktum ansvarar ej för inskickat, ej beställt, material. Tryck: Stibo. | Faktum Sverige AB | Org nr: 556655-1718 | Bankgiro 5773-0517

Faktum är medlem i INSP, International Network of Street Papers, insp.ngo

Hejsan!

Läs vårt nyhetsbrev
faktum.se/nyhetsbrev

Köp vår merch
Faktumbutiken.se

Swisha försäljarna!
123 039 97 17

MALIN CLAUSSON:

KYRKAN VAR PUNK OCH UNGEN DUM

FÖR EN TID SEDAN VAR jag inbjuden till en kyrka i Malmö för att med kyrkoherden där föra ett publikt samtal om abort. Ett starkt initiativ av kyrkan som snappat upp att jag skrivit en bok där människor delar sina erfarenheter av ofrivillig graviditet och varför de valt att avbryta den. Allt i syfte att öka kunskapen, förståelsen och bemötandet av den som går igenom abort. Stämningen i

sociala medier inför pro-grampunkten blev dock sådan att en ordningsvakt hyrdes in och polisen informerades. De som skriver hårda ord i versaler på Internet brukar som regel inte kliva ut i solljus, men den här gången gjorde de det. En minut före start, i samlad tropp, med huvudena högt och mobilerna laddade med lösryckta bibelcitat. Strategiskt utspridda i kyrkorummet gav de hals under frågestunden. De applåderade varandras åsikter om barnamord, dödssynd och skuld. Kyrkoherden bemötte dem proffsigt och erfaret. Själv blev jag ganska ställd av deras oförskräckta beteende och sturska tro på sin egen ofelbarhet. Jag kunde gjort bättre ifrån mig. Jag kunde till exempel gett den mest högröstade en avväpnande kram. Det hade han behövt. Han var visserligen dum, men också ung, oerfaren och

skraj. Uppfylld av självförsvaret mot allt det läskiga med livet.

Ett litet stråk av igenkänning för genom mig, när jag reflekterade över händelsen i efterhand. 25 år ung anställdes jag på en stor morgontidning som redaktör för en nöjesbilaga. Jag var oerfaren – och ganska uppkäftig. När bilagans innehåll ibland ifrågasätts av erfarna kollegor och chefer kunde jag svara med motfrågor som: "Och

vad ska du göra nu? Skjuta mig?" En övertrasserad budget kunde bemötas med: "Jag fick för lite pengar, det är därför de är slut".

30 år senare vågar jag påstå att jag har vässat mina argument och ökat min förståelse, både för budgetar och andra människor. Det är bra att jag är chefredaktör för Faktum nu, och inte då. Livet lär.

NÄSTA GÅNG KYRKAN BJUDER in ska jag inte bara ha med mig boken om abort, utan också en hög med Faktumtidningar. Ett överlägset sätt att sprida kunskap om att vi alla någon gång kan drabbas av livet på ett sätt vi inte hade räknat med. Och att det är just då vi behöver en kram. ●

MALIN CLAUSSON,
MALIN@FAKTUM.SE

Mitt liv.

” På fritiden sjunger jag i Hjärtats kör. Vi brukar ses en gång i veckan för att träna tillsammans.

nu bor jag i Karlstad. Här har jag mina vänner och jag trivs bra. Även om Karlstad har blivit mitt hem drömmer jag om att en dag kunna flytta ner till Göteborg. Jag har en son som är familjehemsplacerad. Han börjar lågstadiet nu till hösten. Vi brukar prata via Facetime och varje månad åker jag för att hälsa på. Sist jag var där åkte vi till Vänersborg och lekte tillsammans på en lekplats som han tycker mycket om. När jag betalt av mina skulder ska jag flytta närmare honom.

JAG BÖRjade SÄLJA FAKTUM för fem år sedan. Min ekonomiska situation var inte så bra och jag hade läst att det kunde hjälpa att sälja tidningen. Utöver att det ger lite mer pengar så att jag klarar mig, har det betytt mycket att få vara en del av den här gemenskapen. Att komma ner till kontoret och ta en fika med de andra försäljarna har blivit en viktig del i min vardag.

På fritiden sjunger jag i Hjärtats kör. Vi brukar ses en gång i veckan för att träna tillsammans. Det är en härlig samhörighet och jag får väldigt mycket energi och blir glad av att sjunga. Det är inte något som jag gjort tidigare, jag har börjat sjunga nu på äldre dar. Men mitt musikintresse är stort. Jag lyssnar på det mesta men föredrar rock. Förra sommaren arrangerades en rockfestival i Karlstad som var grym och den kommer tillbaka i år igen. Den är helt gratis så oavsett vad för ekonomisk situation du befinner dig i kan du gå och lyssna på bra musik. Det är inte klart än vilka band som kommer men jag har tänkt att gå ändå, det är ju ändå rockmusik.

Varje söndag går jag till kyrkan. Sedan jag blev troende har jag blivit starkare i mig själv. Det är en plats där jag fått mycket stöd och träffat många fina vänner. Jag vet inte om jag har några riktiga mål i livet, det får bli lite som det blir. Jag är nöjd med att leva för dagen. ●

BERÄTTAT FÖR **EDWIN NYBERG**

FOTO: IE WALLÉN

ANSLAGSTAVLAN

DETTA HÄNDER I
FAKTUMS VÄRLD

MELLAN MARS OCH APRIL KÖPTE
NI TIDNINGAR FÖR 1 609 971 KR!
TILLSAMMANS MED ER LÄSARE
FÖRÄNDRAR VI LIV! ♥

Månadens köpare

LENA LINDBERG, 75.
KÖPTE FAKTUM AV IOAN
VASICIU PÅ GUSTAF
ADOLFS TORG I GÖTEBORG

Varför köper du Faktum?

– Jag vill stödja utsatta människor och tycker att tidningen har många bra artiklar och annat. Vad gillar du att läsa om?
– Berättelser om människors liv, krönikor, med mera. Jag hittar ofta reportage som fångar mitt intresse.

Något du minns extra väl?

– Reportaget om Drömmarnas kaj – fantastiskt bra! Och det om DN:s Brasilien-korrespondent, Henrik Brandão Jönsson. Genialt att ni där även intervjuade hans bror i Svarte om vad han ansåg om sin bror, tycker jag.

Hur ofta köper du tidningen?

– Varje månad. Skulle du rekommendera andra att köpa Faktum?
– Ja, absolut!

HÄRLIGA TIDER – ELLER INTE

Studenttider väcker inte bara irritation över trafikstockning och oväsen, de påminner oss också om våra egna och andras avslutningar. Bra och dåliga.

INBÄDDADE I EN DOFT av syren, med eller utan bubbel, jordgubbar och vit mössa brukar en gemensam känsla av lättad hänga i luften. Så var det också för Faktumförsäljare Robert när hans dotter Gabriella tog studenten i Trollhättan den 5 juni 2015.

Bilderna i mobilen visar en varm och känslofylld dag:
– Jag var mest glad över att hon hade klarat av det. Jag köpte mössan till henne och gjorde plakatet. Det var en fin stund.

HOS FAKTUMFÖRSÄLJARE LENA I

Karlstad väcker studentfiranden inte lika positiva minnen:

– Skolavslutningar är väl bra,

FOTO: PRIVAT

men att se alla studentflak nu får mig att känna att jag hade velat gjort allt det där själv. Det påminner mig om att jag inte gjort min skolgång som jag skulle och som jag hade önskat. Jag hade en väldigt dålig lärare

som gjorde skillnad på oss barn och bara hjälpte de finare eleverna. Jag kommer aldrig glömma den läraren. Det hade kunnat bli på ett helt annat sätt utan henne.

FÖRSÄLJARE VID KAFFEMASKINEN: "JAG TROR MIN BREVBÄRARE ÄR MILJÖPARTIST, HAN DELAR BARA UT KRAVBREV!" 😊

BIOAKTUELL HÅKAN – "TJENIS" MED FÖRSÄLJARE

Faktumförsäljarna bjöds i april på visning av dokumentären "En annan Håkan" – om Håkan Hägg, som sjungit i Nordstan i över 40 år och fick chansen att stå på scen med Håkan Hellström på Ullevi.

För Göteborgsförsäljarna var Håkan Hägg ett välbekant ansikte. Krister Lönnqvist, som sålt Faktum i Nordstan i över fem år, har flera gånger fått frågan om det är han som brukar sjunga där. "Nej, du tänker på Håkan – han står vid Kappahl", har han svarat.

Efter visningen kom Håkan Hägg själv fram till Faktumförsäljaren Lasse Andersson. Han kände igen honom från Gyllenkroken – ett café vid Svingeln där Lasse jobbade för tio år sedan.

– Han är en så utåtriktad person. Det är härligt att se, säger Lasse.

Krister och Håkan.

SWISHA DIN GÅVA
TILL FÖRSÄLJARNA 123 039 97 17

Fia förklarar

Precis, exakt!

FRÅGA! KAN EN FAKTUMFÖRSÄLJARE ANVÄNDA SIG AV SIN PRIVATA SWISH?

Svar: Ja! Brickan med QR-kod som försäljarna har runt halsen går antingen till deras privata eller till Faktums Swishnummer. Faktum har ett eget nummer för att många av våra försäljare inte har tillgång till egen Swish, men båda två går lika bra att använda. När du swishar till Faktums nummer är det viktigt att det endast är för våra produkter och att summan som anges överensstämmer med köpet.

FaktumNews

Hemlösheten en boll i luften

I Socialstyrelsens senaste kartläggning uppskattas att runt 27 000 människor lever i någon typ av hemlöshet i Sverige. I det politiska samtalet har de inte heller någon plats. Det konstaterar Linnea Lindemann, doktorand i socialt arbete vid Malmö universitet.

Av Edwin Nyberg

Siffran som Socialstyrelsen presenterar kan dölja ett stort mörkertal. Många av dem som ingår i statistiken är personer som på något sätt varit i kontakt med socialtjänsten. De strukturellt hemlösa, människor som saknar ekonomiska förutsättningar för att etablera sig på bostadsmarknaden, inkluderas sällan i siffrorna. Hemlösheten i Sverige är utbredd och saknar en tydlig lösning. Ansvaret skjuts över på individen och varken stat eller kommun vill se sig som ansvariga. I avhandlingen *Vems ansvar?* undersöker Linnea Lindemann, samhällsplanerare och doktorand i socialt arbete vid Malmö universitet, vilka olika strategier som den offentliga sektorn använder för att skjuta hemlöshetsfrågan mellan sig.

– Det är ett väldigt omfattande ämne som hänger ihop med många känsliga frågor. Som diskursen ser ut nu är det mycket som ska stramas åt, vilket gör det svårt att få in den här frågan i det politiska samtalet, säger hon.

Avhandlingen bygger på två fallstudier. Den första rör Malmö kommun och policyn *Vägledning bistånd boende och nödbistånd* – också kallad

"Vägledningen", framtagen 2019 av Arbetsmarknads- och socialförvaltningen. En policy som i praktiken innebär att strukturellt hemlösa förlorade sin rätt till boendebistånd. Den andra är den statliga utredningen *Sänk tröskeln till en god bostad*. Den tillsattes efter det att många kommuner slutat bostadsförsörja strukturellt hemlösa, för att förtydliga hur ansvaret för den gruppen ska fördelas.

Den strukturella hemlösheten görs i "Vägledningen" om till ett problem på individnivå. Lösningarna som presenteras utgår från att de som lever i strukturell hemlöshet har förmågan men saknar den kunskap som krävs för att ta sig ur sin rådande boendesituation. Genom att införa lösningar som inriktar sig på kontroll, rådgivning och kurser i hur man söker bostad skjuter kommunen över ansvaret till individen. I bostadsförsörjningsprogrammet (2022–2026) från Malmö kommun målas även en parallell problembeskrivning upp. På grund av den nationella bostadspolitiken och marknadskrafternas inflytande på bostadsmarknaden har inte kommunen möjligheten att bygga den typen av bostäder som strukturellt hemlösa efterfrågar. Då staten är den part som styr den nationella bostadspolitiken förklaras de skyldiga till dess utveckling.

STATEN SKJUTER I SIN UTREDNING tillbaka ansvaret på kommunerna. Där framkommer åtgärdsförslag för både stat och kommun, men regeringen har valt att endast gå vidare med tre av åtta åtgärdsförslag, där samtliga berör det kommunala ansvaret. Mindre förändringar som främst innebär förtydligande av lagstiftning och semantiska justeringar. Det finns många utredningar, rapporter och forskning kring hemlöshetsfrågan i Sverige men för att komma närmare en lösning menar Linnea Lindemann att det som behövs är en mer handlingskraftig inställning. – Det som krävs är att frågan kommer upp på den politiska agendan och just nu dominerar den inte valrörelsen direkt. Fokus ligger någon annanstans, säger hon. ●

Noterat

Familjen in, festen ut

Unga festar mindre och värnar familj, hälsa och utbildning. Enligt Ungdomsbarometerns Generationsrapport 2026, baserad på 15 000 intervjuvar från unga i åldern 15–24, beskriver 32 procent av de svarande sig själva som "familjekär", följt av "träningssmänniska" (29 procent). Rapporten tolkar detta som ett tecken på tidsandan. I en tillvaro präglad av ekonomisk osäkerhet och snabb samhällsförändring söker sig unga mot det som upplevs tryggt och stabilt snarare än mot nöje och subkulturella tillhörigheter. Samtidigt målas en dystert bild upp vad gäller ungas känsla av politiskt inflytande. Endast 29 procent tror sig kunna påverka samhället, mot 52 procent år 2019. KÄLLA: GENERATIONSRAPPORTEN 2026

Mot digitalt utanförskap

Många samhällsviktiga funktioner kräver att man har tillgång till och kan orientera sig på internet. Digital inkludering handlar om allt från att kunna köpa tågbiljetter till att ta del av information om olika samhällstjänster. Att hantera livet med hjälp av Bank-ID är enkelt för den som kan, men svårt eller omöjligt för den som inte har kunskap eller utrustning. Ett forskningsprojekt vid Linköpings universitet ska nu undersöka vad kommunen och biblioteken kan göra för att minska det digitala utanförskapet.

Samlingsplats FÖR socialt utsatta

På andra håll i Göteborg har kommunen tidigare stängt ner platser där socialt utsatta samlats för gemenskap. I stadsdelen Majorna gör man nu tvärtom och ställer fram fler bänkar och blommor för ökad trivsel för alla i det offentliga rummet. Istället för att "städa bort" problemet med berusade människor i grupp förfinas samlingsplatserna omkring Systembolaget vid Jaegerdorff. I planeringen för förändringen ingår också ökad närvaro från socialförvaltningen.

Vintervila blir sommarvila

Göteborgs stad förlänger sitt avtal med frivilligorganisationen Agape som erbjuder nattvila för personer i akut hemlöshet. Vintern 2025–2026 ingick organisationen tillsammans med socialnämnden Sydväst i Göteborg ett så kallat idéburet partnerskap och inrättade en nattvila och mötesplats för återhämtning och möjlighet till kontakt med professionella stödpersoner. Mötesplatsen har varit välbesökt och efter vinterplaneringens slut 15 april har de båda parterna kommit överens om en förlängning. Vintervilan övergår till sommarvila, i ett avtal som nu sträcker sig till 15 november.

SIFFRAN

18 PROCENT

Den andel av dagens unga, 15–24 år, som uppger sig se ljus på samhällets framtid. År 2015 svarade mer än dubbelt så många detsamma (40 procent). Totalt svarade 14 925 ungdomar.

KÄLLA: UNGDOMSBAROMETERN, "GENERATIONSRAPPORTEN 2026"

PUNK-LOTTA, TUPPKAMMAR OCH OCKUPERADE HUS

HALLÅ DÄR! HOPPAS ni har saknat mig kära läsare, för jag har saknat er. Det är lika roligt varje gång att få kommunicera. Lyckligtvis är temat för detta nummer punk, och självklart har även jag haft en period av revolt i mina tonår. Jag har hunnit

med så mycket i mitt liv att det snart är lättare att skriva om det jag inte har gjort. Men nu går vi rakt på sak:

På 1980-talet drev jag och en annan tjej – hon var Falkenbergs första punkare och kallades därför Punk-Lotta – ett café i Falkenberg. Dit bjöd vi in blandade musikakter och ett av banden som gästade oss var Alien Smith & Jones. De var på den tiden husband på Trenchtown, nuvarande Café Hängmattan, och det blev en himla bra spelning – och efterfest såklart. På den tiden var man ju ung och orkade festa skiten ur sig. När jag häromdagen googlade vilka medlemmarna var i det bandet – vad skådade mitt vänstra öga, om inte Cristian "Crippa" Odin! Mannen som i dag driver ett av Majornas bästa hak, på Kusttorget mitt emot Chapmans Torg och Faktum. Crippas tar mig tillbaka till den tiden i mitt liv.

Hur jag landade i punken kanske de som känner mig som bluesångerska undrar? Men jag har nog alltid varit revolutionär, alltid sagt vad jag tycker och tänker, och i punken frodas ju anarkin, där man får skrika ut sina frustrationer mot vuxensamhället och svenssonsamhället. Så det var väl bara en tidsfråga.

Det var också så att jag började jobba tidigt, redan efter nian. Gymnasiet var inget för mig så jag tog ströjobb, som att bygga scener för artister som till exempel Staffan Westerberg. Men en dag fick jag sparken från ett av jobben. Det firade jag med att raka av mitt hår och forma det som var kvar till en tuppkam som jag färgade röd.

”Som tonåring var jag väldigt vild, en sådan som rymde hemifrån ofta och hängde i ockuperade hus i Majorna och i Haga. Och till dagens unga skulle vilja säga: Ockupera mera!”

Jag klädde mig i svarta, trasiga kläder och ett par vita sneakers som jag målade med tuschpennor i samtliga reggae-färger. Jag mixade min klädstil redan i unga år. Punkperioden varade 1985–1986 för mig, tror jag, men tidsbegreppen är lite rostiga. Jag minns i alla fall att det var roligt att göra uppror mot de vuxna. Vi såg kanske farliga ut men vi var snälla och oskuldsfulla och klottrade

bara på saker som redan var fula. Att klottra inne på toaletter var en busig grej då, i dag är klotter på toa en konstform som blivit trend. Det är lätt att fastna när man sitter och läser, medan andra står i kö utanför och kniper.

TILL VÅRT CAFÉ i Falkenberg bjöd Punk-Lotta och jag in ett metalband från Halmstad som jag inte minns namnet på nu. Men genom bandet träffade jag Anna, som blev min bästa vän. Vi gjorde allt man inte fick göra. Liftade på gamla E6:an, vi körde med "ole dole doff" och kom antingen till Göteborg eller Köpenhamn där vi gick på klubbar.

Särskilt ett ställe minns jag, ett snöigt ställe på en bakgata till Strøget. Det var som att ta en LSD-tripp bara att gå in där. En sådan tripp har jag dock aldrig vågat mig på, eller behövt. Jag är ju galen ändå. Som tonåring var jag väldigt vild, en sådan som rymde hemifrån ofta och hängde i ockuperade hus i Majorna och i Haga. Och till dagens unga skulle vilja säga: Ockupera mera! Det står tomma lägenheter i nya och gamla byggnader överallt i våra städer och på vår landsbygd som ni skulle kunna flytta in i. Var lite punk och revoltera. I dag ser dessutom punkarna roligare ut, med mer färg och konstnärliga sminkningar. Punken lever! Och kommer aldrig att dö. ●

Jasmin är Faktumförsäljare i Göteborg med stort intresse för musik och teater. Sjunger sin egen blues.

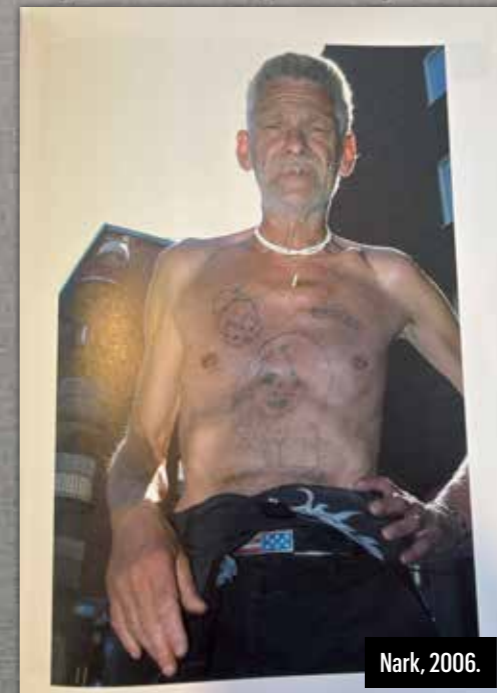
Detta är en personlig text. Åsikter i artikeln är skribentens.

ÅTERBLICK.

2001 kom den första Faktum, det är 25 år sedan. I varje nummer hela året plockar vi ut lite godbitar ur gamla tidningar, högt och lågt. Vad minns du?

Den riktige Kenta Kofot?

Nark, 2006.

Marre, 2003.

Faktum har haft en hel del udda och älskvärda karaktärer som fyllt stadsbilden under årens lopp. Helt ärligt, vad vore en stad utan dem? Svar: Karaktärslös. Ta dig tid att faktiskt uppskatta stadens alla brokiga figurer!

Bosse, 2006

Florry 2004. Numera evig spexare på de sälla jaktmakerna.

Mine, 2004.

Bertil, 2005.

Gubben i lådan, 2004.

Henrik, också känd som Dansken, 2006.

Sommarens bästa* novellsamling för 100 kr

FAKTUM NOVELL 2020–2026

STONE SCHUNNESSON
Kristian Lundberg

BJÖRN RANELID
Maria Maunsbach

IA GENBERG
Marcus Berggren

AMANDA ROMARE
JENS LAPIDUS

THEODOR KALLIFATIDES
LINAWOLFF

ELIS MONTEVERDE BURRAU
MILLA LESKINEN

MAJGULL AXELSSON

SAMT BERÄTTELSE AV FAKTUMFÖRSÄLJARE

faktum

Finns att köpa på gatan eller på [Faktumbutiken.se](https://www.faktumbutiken.se)

faktum

* Ditt köp stöttar en medmänniska. Bättre kan det väl inte bli?

Läsa. Lyssna. Titta.

KULTUR

FAKTUMS FAVORITER JUST NU

Bondeuppror, Dacke och Gustav Vasas grymhet

Lyrisk skildring av folkets uppror

Av Loppa, Faktumförsäljare

LÄSA. Förrädarland är kanske en av **Vilhelm Mobergs** minst kända romaner. Den handlar om människor som bodde vid gränsen mellan Småland och Blekinge som på den tiden också var gräns mellan Sverige och Danmark. De ville leva som de alltid gjort, i fred med sina grannar och släktingar på andra sidan gränsbäcken. I många år gick det bra innan de kom i våldsamt konflikt med Gustav Vasas enväldssregemente, som inte tolererade några egna meningar i landskapen. Handlingen tilldrar sig på 1520-talet och skildrar händelser som senare ledde till Dackefejden, det största bondeupproret i Sveriges historia.

Dackefejden skedde år 1542 då bönderna i Småland under Nils Dacke reste sig mot Gustav Vasas styre. Upproret – som snarare var ett inbördeskrig – spreds snabbt över Småland, Öland och delar av Östergötland och Västergötland. Dackes män

besegrade de kungliga trupperna, bland annat vid Kisa där en timmerbröt krossade legoknekarna. Vintern 1543 slog Gustav Vasas tillbaka. Dacke stupade i augusti vid gränsen till Blekinge. Hans huvud sattes på påle. För att förhindra nytt uppror lät kungen Dackes son svälta ihjäl i fängelse och avrättade flera av hans anhöriga.

DENNA ROMAN, TILL SKILLNAD från de historieböcker som tillhandahölls på den tiden jag gick i skolan, skildrar Gustav Vasas som han upplevdes av tusentals svenska bönder.

Det är en stark, våldsamt, men ändå lyrisk skildring av ett

nästan oläst blad i den svenska historien. Historieböckerna på min tid handlade mest om att vi skulle plugga årtal när kungar föddes, kröntes och dog, och de framställdes som hjältar snarare än som de självsvåldiga diktatorer de var.

Jag kan inte låta bli att dra paralleller till vad som nu utspelar sig i vårt närområde i vår egen tid 500 år senare. Jag hoppas dock att Putin och Netanyahu inte kommer att framställas som hjältar i nästa generations historieböcker för att de ritat nya gränser på kartan mellan folk som vill leva i fred. De nya historieböckerna bör i min mening istället lyfta fram de människor som kämpat och kämpar emot diktaturer överallt i världen. ●

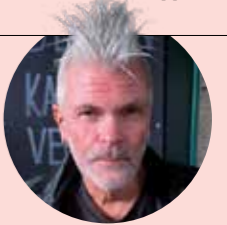
Två snabba

LYSSNA. Etthundra döda författare är inte världens roligaste namn på en podd. Men den är en lisa att lyssna på. Författare och kulturpersonligheter får frågor om sin läsning genom livet och ges möjlighet att lyfta fram en död, ibland lite bortglömd författare, som betytt mycket för dem. Inga avbrott för flåsigt reklam. Och en osedvanligt lägmäld och ödmjuk intervjuare, Anton Honkanen. **Anna Wallenlind Nuvunga, reporter**

TITTA. Quentin Tarantino är en av världens bästa regissörer, är en duktig skådis och gör dessutom filmer med bra soundtracks. Punk, reggae, soul, blues och klassisk musik. Tarantino började som porrfilmsmaskinist, fick sedan jobb på American Video Service och lärde sig där att skapa de råa och realistiska våldsscener som blivit hans kännetecken. Mina tre personliga favoriter är **Pulp Fiction** (1994), **Jackie Brown** (1997) och **Django Unchained** (2012), alla med karaktärer som visar varför de största vill jobba med honom. Han har sagt att det blir tio filmer, så har vi tur blir det en till.

Bernhard, Faktumförsäljare

Min lista | Cristian "Crippa" Odin

Crippa är basist bland annat i *Troublemakers* och tidigare i *Attentat*. Numera bryggeri- och kaféägare. Här är hans favoriter med go punk frontad av tjejer.

Små fötter, slaveri och dödsstraff

Små Jävla fötter

Göteborgare som gjorde en av sina första spelningar på Crippas Cafe för ett par år sedan och har sen dess kommit upp sig redigt och spelar på större festivaler och klubbar i dag. Ett jävla röj och tralligt så det förslår. Alltid lite edgie texter och alltid tight och drivet med sångerskan Malin Regnell i spetsen. Lyssna på: Du är så ful när du gråter

Cherokee Deathcats

Göteborg igen. Här har vi ett superbt band med Bea Persson vid micken och gitarr samt Rat på gitarr/bas. Programmerade

trummor men helt rätt och låtar som är så catchy att det blir allsång redan vid första lyssning. Och wow vilken frontfigur även här! Tillkommit på senare tid en extra medlem i Anders Hansson som tillför bandet ännu mera driv. Har dessutom en nyproducerad EP ute nu! Lyssna på: Shout it Out

Spögelse

Göteborgs svar på Motörhead fast snabbare... av allt deras arga blir man väldigt glad! Taggträdsfenomenala live med Felicia Strålin Edvardson vid micken. Snugga är dom oxå hela bunten :) Lyssna på: Fight Fight Fight

Vicious Irene

Här trallas det minsann inte utan mer raseri och bröt, tight, argt och gött mos. Inte så stora här men turnerar runt om i Europa. De har inte gjort nån platta sedan 2019. Ny platta NU tack! Lyssna på: Distorted Heart

Slaveriet

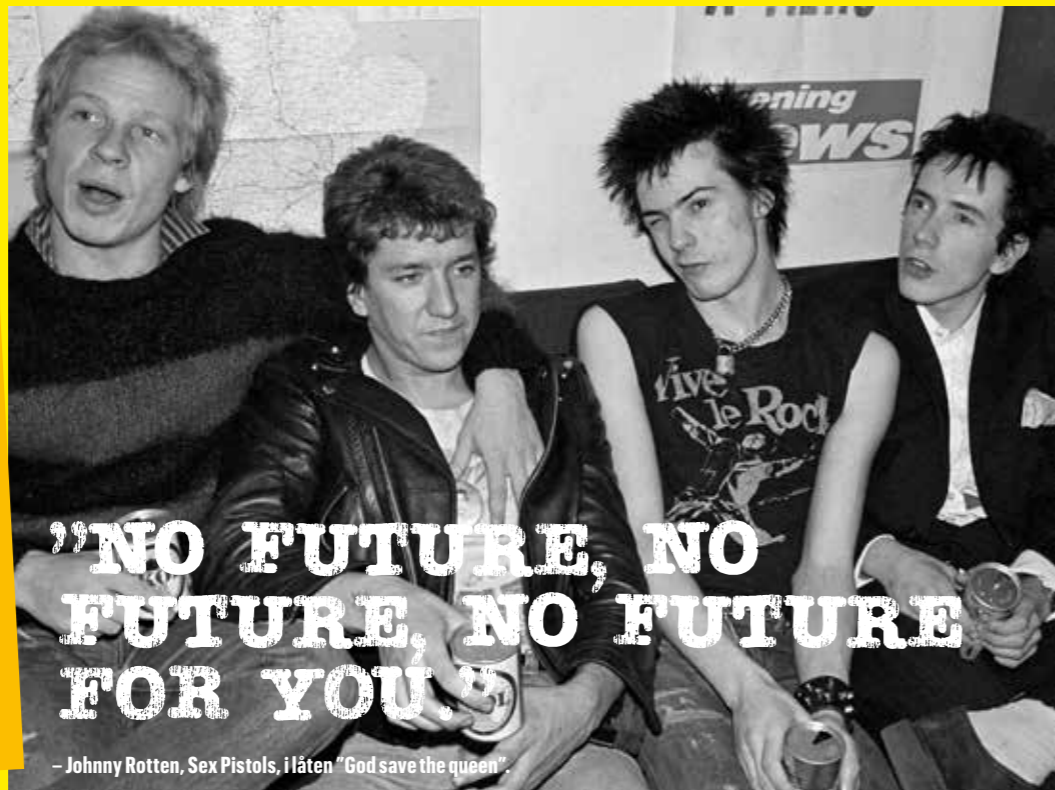
En avvikelse från "Staden Göteborg"... Slaveriet från Mariestad är enligt mig ett av Sveriges bästa punkband. Svintight, tralligt och med engagerande texter... Sångerskan Angelica Gustavsson äger live. Här röjs det som fan och hela bandet är bara helt enkelt... Jävla bäst! Lyssna på: Sätt mig i brand

50 ÅR AV UPPROR

Tre ackord. Hög volym. Noll kompromisser. Punken exploderade in i världen i mitten av 1970-talet och vägrade be musikindustrin, politiken eller den likriktade vuxenvärlden om lov. Från Londons inrökta källarklubbar till svenska fritidsgårdar: det var ett skri som alla kunde skrika. Så här gick det till.

DEN BRITTISKA INVASIONEN!

DET GÅR INTE ATT komma runt Sex Pistols när man talar om punkens födelse. Där Beatles och den föregående brittiska popinvasionen framstod som städade skolpojkar såg Johnny Rotten med vänner ut att vara uppskrapade från gatan. Ljudbilden var därefter. Bandet som startade 1975 fick fart på ungdomskulturen 1976, men det var inte förrän året därpå som punken kom till Sverige, då Sex Pistols spelade på allt från lokala discon till fritidsgårdar. En av dem som såg dem redan 1976 i London var den svenska punkaren Stry Terrarie som kom att bli en förgrundsfigur för den inhemska punkscenen.

"NO FUTURE, NO FUTURE, NO FUTURE FOR YOU"

– Johnny Rotten, Sex Pistols, i låten "God save the queen"

SVENSK PUNK BORTOM EBBA GRÖN

DEN TIDIGA SVENSKA punken hade mer att ge än bara Ebba Grön och KSMB. Ungdomskulturen spred sig snabbt över landet. I Malmö/Lund startades

band som Kriminella gitarrer och Larm, samtidigt på västkusten växte en annan scen fram med Attentat och Freddie Wadlings otaliga band.

Punken fick även fäste utanför de stora städerna. Mer än tusen svenska punkband bildades mellan åren 1978 och 1981 enligt boken Svensk punk.

FÖRSTA SVENSKA PUNKSINGELN

I FEBRUARI 1978 SLÄPPTES Vårdad klädsel av Kriminella Gitarrer, som

kom att betraktas som den första svenska pinksingeln. I låten som spelades in december 1977 sjunger Stry Terrarie "Vårdad klädsel för att komma in, dit går jag aldrig i mitt liv" om den strikta klädkoden på restaurang Baldakinen. Trots att Kriminella Gitarrer kom från Klippan kopplas de ofta ihop med den scen som växte fram i Malmö och Lund.

Stry Terrarie blev senare medlem i några av de mest formativa svenska punkbanden; Ebba Grön, Garbochock och Imperiet.

PUNKEN SPREDS VIA FANZINES

OM DU INTE kunde göra musik: skriv om den. Och precis som musiken spelade det mindre roll hur bra du var. Tack vare hemmasnickrade fanzines kunde svenska högstadiungar få intervju band som Sex Pistols, The Clash, The Jam. Fanzines som RIP, Funtime och Träsket Glöder satte punken i ett sammanhang som etablerade

medier inte kunde, eller ville. Visst fanns det en handfull journalister som skrev om punken, däribland Mats Olsson på Expressen och radioprogrammet Ny Väg. Men oftast lät det som i det här inlägget från radioprogrammet Öppen Kanal, 1978: "Jag tycker att de ser vidriga ut. Varför har de så konstiga färger på håret?"

ULTRAHUSET

FRÅN 1980 FRAM TILL 1988 utgjorde det lilla gula trähuset i Stockholmsförorten Handen epicentrum för den svenska punken. Här drev eldsjälarna Tompa Eken lokalen som blev ett vardagsrum för den svenska punkscenen och där band som Ebba Grön och Black Flag delade scen. Många är banden som har fostrats i Ultrahuset som brann ner sommaren 1988 efter en husockupation i protest mot kommunens beslut att flytta ut föreningen. Andra viktiga spelscener för punken var Oasen i Rågsved och Sprängkullen i Göteborg.

"SVENSK RÅPUNK FICK ENORM INTERNATIONELL BETYDELSE"

Punkpoeten och dokumentärfilmaren Tomas Haglund är aktuell med dokumentären "Jawbreaker", om det svenska råpunkbandet Anti Cimex.

Du och Oskar Sjödin ligger bakom dokumentärfilmen Jawbreaker om Skövdebandet Anti Cimex. Varför var det läge att berätta deras historia?

– Anti Cimex är ett band vars historia aldrig dokumenterats ordentligt. När jag hörde bandets trummis, Charlie Claesson, berätta i en podcast om ett dokumentärfilmsprojekt som rann ut i sanden insåg jag att det här måste färdigställas. Jag tog kontakt med Charlie och teamet bakom den nedlagda dokumentären för att få förtroendet att fortsätta med projektet. Det fanns mycket mental ohälsa och missbruksproblematik inom bandet som försvårade arbetet. Missbruket innebar att vi behövde invänta väldigt smala fönster där vi hade möjlighet att filma. Men efter fem år och mycket tjurskallighet, tålmod och dumhet lyckades vi till slut få ihop en film.

Samtidigt som ni arbetade med filmen blev Anti Cimex invalda till Swedish Music Hall of Fame. Det måste ha kommit som en överraskning?

– Det var det verkligen, samtidigt förstår jag varför. Anti Cimex är ett föregångsband som folk i allmänhet inte känner till, men som har haft enorm betydelse ute i världen. Anti Cimex är ett typexempel på ett musikernas band snarare än publikens band. Även om de själva aldrig blev världsstjärnor är det många punk-, metal- och hardcoreband som blev stora tack vare Anti Cimex. Sepultura och Napalm Death är bara två exempel på stora band som sagt att Anti Cimex har varit en stor inspiration.

Jämfört med den tidiga punkrocken som trots sina "gör det själv"-ideal ofta låg på stora skivbolag var råpunkten mycket mer oberoende. Varför då?

– Råpunkten drog "do it yourself" till sin spets. Här gjorde man verkligen allt själv; sina egna tidningar, sin egen musik och startade kassettbolag i källaren. Allt kom ut i väldigt små upplagor, men med tiden växte scenen till sig och fick ett rykte. Här fanns ingen tanke på att göra en musikkarriär eller att landa stora kontrakt. Det fanns ingen vilja att ta sig någon annanstans än var man befann sig. Råpunkten fick den första punkvägen att framstå tillrättalagd.

Mögel då.

VARNING FÖR TJEJER!

DÄR DEN TRADITIONELLA ROCKMUSIKEN länge var exklusiv för bredbenta män med gitarr gjorde punken utrymme för mer mångfald. Även om killarna fortfarande var överrepresenterade fanns flera svenska punkband där samtliga medlemmar var kvinnor, däribland Pink Champagne och Mögel.

Mögel nu.

PUNK-LEXIKON

PUNKROCK

Första vågens punkrock förknippas med engelska band som Sex Pistols, The Clash och The Damned och var en skitigare, stökigare version av rockmusikens föregångare. Bland svenska exempel har vi allt från Ebba Grön till Grisen Skriker.

PROTOPUNK

Innan Sex Pistols fanns band som The Stooges, MC5 och The Ramones som spelade rock med en ursinnig frenesi utan att någon fäste etiketten punk på dem. Men det är inte för intet som sångaren i The Stooges, Iggy Pop, kallas för punkens gudfar.

POSTPUNK

En vidareutveckling av punkrocken som var mer intellektuell (eller pretentiös) där ilskan och frustrationen kanaliserades inåt. Bland de klassiska postpunkbanden återfinns namn som Joy Division, The Cure och Gang of Four.

RÅPUNK

Råpunk, även kallad kängpunk, var en hårdare och skitigare version av punkrocken. Och jämfört med de deppiga postpunkarna var råpunkarna argare än någonsin. En svensk pionjär i genren är Anti Cimex.

SKAPUNK

Band som The Specials och Madness blandade punkens kraft med reggaens sväng. Här blev blås och baktakt obligatoriska inslag.

HARDCORE

Stenhård punkrock som växte fram på västkusten i USA med band som Black Flag och Dead Kennedys, och på östkusten Minor Threat och Bad Brains. På 1990-talet gör Umeåbandet Refused internationell succé med hardcoreplattan kongenialt döpt till The shape of punk to come.

SKATEPUNK

En mer melodisk och trallvänlig utveckling av hardcorepunken där låtarna gärna avhandlar skateboarding som livsstil. Ett klassiskt svenskt exempel är Örebrobandet Millencolin.

TRALLPUNK

Snabbt, melodiskt och med politiska texter som gärna har ett berättande anslag. Asta Kask, Strebers, Lastkaj 14 och De Lyckliga Kompisarna är tydliga genreexemplar.

OII

Genre som framför allt förknippas med brittiska band som Blitz, Cock Sparrer, The 4-skins och The Cockney Rejects. Genren kom att kopplas samman med huliganism och skinskallekulturen.

ELECTROCLASH

Under tidigt 00-tal blev genren som blandade elektronisk dansmusik med rå punkvitalitet stapelvara på indieklubbar. Här spelades band som Peaches, Chicks on Speed och Miss Kittin and the Hacker.

Bubblare: Horrorpunk, dödspunk, emopunk, pop-punk, gothpunk, träskpunk, psychobilly, cowpunk.

PUNKKULTUREN

1976 föddes punken ur frustration, arbetslöshet och mörka framtidsutsikter. Femtio år senare har en ny generation beväpnat sig med gitarrer och slagord. Faktum har träffat de som visar att punken lever och fortfarande är jaaaävtligt förbannad.

TEXT JIMMY HÅKANSSON FOTO ELLIKA HENRIKSON

LEVER

VIKTORIA JABLONSKI STÅR på den lilla scenen på Monument 031 på Ringön i Göteborg och skriker för full hals. Hennes röst skär i öronen när ljudteknikern drar i reglagen för att kalibrera ljudet.
–Fy fan vad micken stinker, grimaserar Viktoria och tillägger målande: Ugnspannkaka och lingonsylt.
Klockan är 17.40 och bortsett från Ängelholmsbandet Golvad Grävling och klubbens personal är det tomt på det kala betonggolvet mellan scenen och

mixerbordet.
Men om några timmar är det releasefest för gruppens tredje fullängdsalbum, *Vardagsterrorism*, som bland annat innehåller låtarna *Förolämpa en tjänsteman* och *Slick aröv*; där namnet på den senare är en hommage till Kriminella Gitarrers klassiker *Knugen skuk*.
I det gamla magasinet som snickrats om för att husera spelningar blinkar de

färggranna ljusen från arkadmaskinerna i otakt med musiken. Inklämt mellan ett flipperspel och en ombyggd container som tjänar som garderob står ett bord dukat med bandets LP-skivor och egendesignade tröjor. På t-shirtarna återfinns deras kraftdjur: ett tecknat mårddjur med kryssögon.

Golvad Grävling rullar elegant på tungan och påminner om vad banden kunde heta när punken tog sina första stapplande steg på 1970-talets allaktivitetshus och fritidsgårdar – som Grisen Skriker och Liket Lever. Ursprungligen var planen att heta Fodrad Förhud, men när de blev erbjudna en första spelning fick de kalla fötter och valde en mer familjevänlig allitteration. Inte helt olikt Korslagda som behövde offra sitt originalnamn Korslagda Kukar för att få lov att medverka i årets Melodifestival. För sångaren Elias Leijon fanns det ytterligare ett argument som vägde till Golvad Grävling: fördel:
– Vår maskot hade inte blivit lika gullig om vi behållit namnet Fodrad Förhud.

”VÅR MASKOT HADE INTE BLIVIT LIKA GULLIG OM VI BEHÅLLIT NAMNET FODRAD FÖRHUD.”

TÄR ÄR DET femtio år sedan punken tryckte en säkerhetsnål genom näsan och slog världen med häpnad. Det nystartade bandet Sex Pistols for runt i Storbritannien och spelade i skolor och på klubbar och var helst de blev insläppta. Deras skråniga och opolerade uttryck var väsensskilt det som ungdomarna var vana vid. Discon var glattig och paperstunn medan hippiesarna sjöng beskedligt om att alla problem skulle lösa sig bara vi fattade varandras händer och valde kärleken. Men 1976 hade den inställningen inte lett någonstans, världen var fortfarande plågad av krig, fattigdom och orättvisor.

Johnny Rotten som fick sitt öknamn för sin bristande tandhygien hyste inga illusioner om en bättre morgondag. Tvärtom skrek han att det inte fanns någon framtid alls att hoppas på och fräste ut sitt evangelium om kaos och anarki. För en generation som levte i det kalla krigets tryckkokare var den råa ärligheten förlösande.
En av dem som befann sig på en klubb i London 1977 och såg Sex Pistols var

Anders Sjöholm från Klippan. Det han bevitnade förändrade honom i grunden. Efteråt återvände han hem till Skåne med skorrande tinnitus och huvudet sprängfyllt av nya idéer. Inspirerad av det subversiva soundet som inte krävde musikalisk skolning tog han namnet Stry Terrarie och startade punkbandet Kriminella Gitarrer. Februari 1978 släppte de låten som kom att bli Sverige första punksingel – *Vårdad klädsel* – som handlade om klädkoden på restaurangen Baldakinen. Med det var den svenska punken ett faktum.

RIKTIGT SÅ HOLLYWOOD-KOMPATIBEL är inte Golvad Grävling: skapelseberättelse. Ändå började allt med en film. De fem vännerna från Ängelholm gick på bio för att se *Yesterday*, en film som leker med premissen vad som skulle hända om alla i hela världen förutom en gatumusikant glömde bort Beatles samlade låtskatt. Men istället för att inspireras av den alternativa historieskrivningen blev de uttråkade och stack till en replokal som två av vännerna delade. Senare samma kväll formulerade någon den klassiska meningen som yttrats många sena nätter men som sällan efterlevs: ”Fan. Vi borde starta ett band.”
– Innan vi började hade jag aldrig

Så kallade moshpits är obligatoriska.

”JAG TRODDE ATT MAN BEHÖVDE KUNNA SPELA ETT INSTRUMENT ORDENTLIGT FÖR ATT KUNNA STARTA ETT BAND.”

lyssnat på punk, erkänner basisten Klara Svensson. Men det är så lätt att spela. Punken är en så lös genre att det nästan bara är en känsla.

Elias nickar.

– Jag trodde att man behövde kunna spela ett instrument ordentligt för att kunna starta ett band, säger han. Att man behövt gå på kulturskola eller i alla fall haft en privat pianolärare. Men för att spela punk räcker det med att bara banka på pianot.

FÖR ATT VARA den genre som dödförklarats flest gånger är punken 2026 oväntat livskraftig. Ungdomar iklädda kedjor, kängor och skinnjackor nedklottrade med obskyra bandnamn har återigen blivit ett inslag i stadsbilden.

– Det finns hur många nya unga punkband som helst, säger Ammy ”Bulten” Olofsson som sjunger i Lastkaj 14, ett band som sedan 2022 delar ut ett årligt ”punkstipendium” till yngre förmågor.

För vuxna punkmusiker med heltidsjobb som får betalt för sina spelningar skulle stipendieslantorna om 10 000 kronor varken göra till eller från. Men för ett band bestående av tonåringar kan det innebära att de har råd att köpa nya instrument eller spela in en skiva. 2024 tilldelades Golvad Grävling stipendiet. De använde pengarna för att finansiera punkoperan *Allt kommer inte att bli bra*.

Att punken inte förtvinat i femtioårsåldern utan snarare gjort en storstilad comeback har vi ”det ruttna politiska klimatet” att tacka för, säger Bulten.

– Sex Pistols sjöng ”no future”, vilket är mycket mer aktuellt för den här generationen än för deras generation. De flesta femtiotalister har haft det betydligt bättre förspänt och hinner inte uppleva klimatkatastrofen på samma sätt som dagens ungdomar, säger hon.

I övrigt är Sex Pistols inte det minsta relevant för dagens punkare, menar hon. Inte bara för att Johnny Rotten övergett sina ideal, utan för att punken som görs idag är mycket mer spännande än den Londonbandet vred ur sig för femtio år sedan.

– När jag blev punkare 2001 såg vi upp

Golvade grävlingar. Elias Leijon, Viktoria Jablonski, Oskar Bergström, Klara Svensson och Douglas Granquist

Låtlistan går igenom inför kvällens spelning.

till de gamla hjältarna, men dagens unga punkare har mest nya bandnamn skrivna på sina jackor. De framstår som den minst tillbakablickande punkgenerationen hittills. De som är nostalgiska är de som är fast i det gamla och tror att punken dog med deras väg.

DE GOLVADE GRÄVLINGARNA sitter nedsjunkna i de ljusbruna skinnfåtöljerna i backstageområdet och nojar över antalet sålda biljetter. Det är en sak att vara ett av många band på en lista, en helt annan att vara själva huvudakten. Det innebär att biljettförsäljningen står och faller på dem. Viktoria får ont i magen när hon tänker på det. Dessutom glömde hon USB-minnet med backdroppen hemma.

När klockan slår 19 och Monument 031 öppnar entrédörrarna kikar bandmedlemmarna ut från backstage för att se på när folket trillar in. Det visar sig vara fler än vad de vågat hoppas på. Vilket får biljettnojan att lätta något, istället börjar de oroa sig över annat. Hur kommer

Göteborgspubliken att ta lätttexterna som i stor utsträckning refererar till väldigt Malmö-specifika ämnen? Som i den nya låten *Femman* där raden ”Femman borde vända vid Malmö C” syftar på att busslinje 5 borde stanna innan den passerar det välbärgade området Västra hamnen.

– Vi skriver ganska mycket om kollektivtrafik, inser Elias och utvecklar: Konstruktiv kollektivtrafikskritik.

MELLAN ÅREN 1977 och 1981 bildades över tusen svenska punkband, men få av dem tog sig längre än till replokalen. Med sju år och tre fullängdsalbum i ryggsäcken är Golvad Grävling veteraner i sammanhanget. De tidiga punkbanden hade en hög förbränningstakt. Sex Pistols hade funnits i tre år när bandet imploderade 1978. Jämfört med dem var Ebba Grön imponerande seglivade som höll ihop sex år. Sedan fanns det andra band som dansade en sommar ▶

PUNKARNA SOM SÖKTE NYTT RAMPLJUS

Amerikanske Peter Dinklage är nog mer känd för sina skådespelarinsatser i Game Of Thrones än sina sång- & trumpetditen i New Yorkbaserade ska-punkarna Whizzy, som var aktiva under 1990-talets första hälft.

Dragqueenikonen RuPaul har ett förflutet som sångare i punk-funk-gänget Wee Wee Pole som stökade runt i Atlanta, Georgia 1982–1984.

Elitsimmaren Leif Andréé bytte 1979 sina speedos mot trumstockar och medlemskap i Sundsvallspunkarna Pizzooar innan han helhjärtat satsade på en karriär som skådis. Rollen som Daidalos i barnprogrammet Labyrint förblir oförglömlig.

Har prisbelönt Ben Stiller egentligen gjort något vettigt förutom att bidra till succéerna Den Där Mary, Zoolander, Tropic Thunder och Madagaskar? Ja, det har han faktiskt. 1977–1982 spelade han avantgardistiska post-punktrummor i Capital Punishment.

SVTs inrikespolitiska kommentator Mats Knutson utstrålar måhända i dagsläget omkring noll procent punk. Annat var det runt 1980 när hans band De Anhöriga var förband till Ebba Grön. Då gick larmet på Strålskyddsinstutet.

Följdfrågan

NÄR GJORDE DU REVOLT?

Peter Ahlberg
Skrönikör och Faktumförsäljare

– Jag har gjort revolt hela livet. Redan som tonåring hade jag en känsla av att inte vilja vara som någon annan. Rockgruppen Kiss kom in i mitt liv när jag var nio år och det blev ett sätt för mig att skiljas från mängden. För mig handlar revolt om att se hur långt man kan gå innan människor sätter stopp för en. För mig har det aldrig funnits något stopp. I allt jag företagit mig i livet har jag alltid varit värst, både i positiv och negativ bemärkelse. **Vad betyder revolt för dig?**

– Jag tänker direkt på uppväxten, att bli vuxen, göra revolt och bli självständig. Jag tror att om man gör revolt på rätt sätt kan det bidra till att man snabbt blir självgående och då har man en större chans att uppnå sina drömmar.

Vad krävs för att göra revolt?
– Mycket handlar om självförtroende och att våga gå sin egen väg. Att man till exempel vågar klä sig precis som man vill utan att bry sig om vad andra tycker. Många gånger handlar det också om att utmana samhället, men det är inte så många som vågar det idag.

Sara Nilsson Lööv
Rebellmamma och klimatpsykolog

– Jag gör uppror hela tiden. Sen det gick upp för mig för nio år sen att klimatkrisen är ett hot mot oss alla, att det är jäkligt bråttom att vi styr om och att politikerna inte gör nog, så gör jag en massa olika. Främst genom folkrörelsen Rebellmammorna. Senast på Klimatmarschen i Stockholm.

Vad ger det dig för känsla?

– En stark känsla av mening och gemenskap med alla andra som gör uppror världen över. Ofta mycket glädje också för det är kul att göra uppror tillsammans med andra.

Och privat, när du inte är rebellmamma?

– När jag planterade om mina frösådder. Ett litet uppror mot dagens matsystem som skapar klimatutsläpp och utarmar jordarna.

Äntrar du något uppror?

– En gång när jag var liten gjorde jag ett uppror lite för snabbt. Jag var jättemissnöjd över att man i skolan fick två korvar men bara ett korvbröd. Då genomförde jag en demonstration i skolan. En mattant blev jämteledsen och undrade varför jag inte bara frågat om jag kunde få två korvbröd? Sen dess har jag lärt mig att man ska undersöka möjligheterna först, sen gå i protest om inget annat ger effekt.

Fredrik Söderholm
Radioentreprenör

– Det beror på hur man definierar revolt. Att inte plugga vidare efter gymnasiet för att börja jobba på ett tv-produktionsbolag var väl en minirevolt. Ingen annan än jag brydde sig – men för mig var det en revolt mot ett system som jag inte ville vara en del av. Sedan skulle jag vilja säga att det var en liten revolt att starta radiokanalen "Gott snack" och göra min egen grej.

Vad känner du när du hör ordet revolt?

– Ett litet pirr. Jag ser Martin Luther King och Nelson Mandela framför mig. Revolt kan vara väldigt stort, våldsamt och misslyckat – men också fint och stillsamt. I sitt eget liv får man titta på de små revolterna att hitta inspiration och kraft att orka med de stora. Min mamma har varit fri från sitt missbruk i sju månader, det är en typ av revolt och jag är skitstolt. Jag ska försöka hålla utkik efter fler minirevolter i mitt liv.

Vad är din relation till punk?

– Jag har vuxit upp med en tre år äldre bror. Han har alltid varit min kulturella isbrytare. Mitt rättesnöre på något vis. Han hade någon slags punkperiod när vi var små. Och även om jag aldrig blev ett mega-punkfan kände jag en lite luddig samhörighet till det här rebelliska, upproriska och revolutionära.

I EN AV GRISEN SKRIKERS MEST IKONISKA LÅTAR GORMAR HENRIK "FY FAN FÖR ATT BLI SEXTIOFEM". I ÅR ÄR DET HANS TUR ATT Fylla 65.

men ändå gjorde ett outplånligt avtryck. Ett av dem var Grisen Skriker.

– Vi fanns bara i tio månader, men under den tiden hann vi göra 15–20 låtar, 50 konserter, två EP-skivor och en samlingsplatta med Oasen, säger Henrik Franzén som under den första punkvågen gjorde sig ett namn som Henrik Hemsk.

Henrik flåsar i telefonen medan han kämpar upp för en uppförbacke samtidigt som han sammanfattar bandets korta men intensiva biografi. Grisen Skriker kom från medelklassen i Farsta och Gubbängen och trivdes aldrig riktigt i Rågsved – som betraktas som den svenska punkens ground zero – där atmosfären var hårdare och det cirkulerade tunga droger. Ändå blev de ett av Stockholms största punkband bredvid Ebba Grön och KSMB.

För Henrik var politiken lika viktig som musiken, om inte ännu viktigare. Han ville ha revolution. Och på sina egna villkor enligt do-it-yourself-principen – utan kommersiella intressen.

– När Magnus Uggla ville att Grisen Skriker skulle skriva på för skivbolaget CBS höll vi nästan på att spöa ner honom. Aldrig i livet!

Alla var inte lika ideologiskt drivna. Punkare med tuppkam och skinnpaj kallade honom kommunist medan han

avfärdade dem som posörer. Inte sällan ledde det till konflikter. Framför allt minns han bråken med Nackabandet The Pain som dök upp på Grisen Skrikers spelningar bara för att bua och spotta på dem.

– Du måste fatta att det här var en jävligt häftig tid där musiken bara var en liten del av hela rörelsen, säger han. Här fanns fantastiska människor som var allt från hårfrisörer till skådespelare. Här träffade jag skådisar som Leif Andréé, Mikael Persbrandt och Thorsten Flinck. Leffe var en av de första som stagediveade från scenen, och han var ju ganska tjock redan då.

I en av Grisen Skrikers mest ikoniska låtar gormar Henrik "Fy fan för att bli sextiofem". I år är det hans tur att fylla 65. Liksom så många andra som stod längst fram i en rörelse så förknippad med tonårstrots och ungdomsrevolt har han nu nått pensionsålder.

– Jag är fortfarande yngre än de flesta, säger han. Det märker jag när jag pratar med folk. Medan alla andra bara blir äldre förblir jag ung i sinnet.

NNAN GOLVAD GRÄVLING kliver upp på scen samlas de i den avlagda bussen som står parkerad i backstageområdet för att snacka ihop sig. Viktoria och Klara har klätt ut sig till kungen och

Silvia medan Elias har på sig flera lager av t-tröjor på vilka han har skrivit olika budskap med spritpenna. En av punkterna som avhandlas är extranummer. De är alla rörande överens om att de inte ska göra ett. Om publiken ändå kräver det så kommer bandet spela en låt som de inte vill höra.

Nästa punkt på agendan är Gudrun Schymans förlossningsvideo. Elias vill spela upp den i bakgrunden under spelningen som en backdrop. Det visar sig att de har klippt ihop en egen version som bara innehåller "höjdpunkterna".

– Vi har visat den förr på spelningar. Det blev ganska schysst, säger han.

När förbandet Mami Umami kliver av scenen sluter publiken upp i väntan på huvudakten. Det är en blandad skara.

Vissa är så unga att de precis nått åldersgränsen, andra gamla nog för att ha stått längst fram på de allra första punkspelningarna. Golvad Grävling äntrar scenen och river av första låten, *Politiskt motivrat ord*.

– Det är inte ett hot, det är en varning. Det är inte ett hot, det är en varning, mässar de i kör.

Det tar ett tag för publiken att bli varma i kläderna. Men några låtar in bildas en moshpit där en förlösande pogodans bryter ut. Kanske var det så här det såg ut på ungdomsgården Oasen när Ebba Grön höll sina första spelningar 1977, eller i det kultförklarade Ultrahuset – där mängder av punkband framträdde från 1980 fram till huset brann ner under en husockupation 1988.

Men 2026 ockuperar punkare varken hus eller skrämmer slag på vuxna. I publiken står farbröder och tanter gamla nog att vara morföräldrar till de yngsta besökarna. Punkens lever, men den är inte farlig längre. Den tar inte strypgrepp om etablissemanget. Men enligt Klara Svensson, som nu står på scen utklädd till kung Carl XVI Gustaf, fyller den femtioåriga tonårsrevolten fortfarande en oundgänglig funktion.

– Punk är ett sätt att föra fram sin mening, säger hon. Det tror jag är varför det bildas så många unga band nu. Med punken kan de skrika ut sina åsikter om samhället även om de inte är gamla nog för att rösta. ●

HÅRDA ACKORD

En sopplunch för nyinflyttade blev starten på ett snällt punkband. Det fanns aldrig några ambitioner att slå igenom, Darla gör musik för att det är kul och resten är en bonus.

LANDSVÄGENS DOVA MULLER övergår i ett ihållande smattrande när underlaget skiftar. Grusvägen skär likt en trubbig knivsegg genom grönskande åkermark utan något tydligt slut. Utanför studion blandas fågelsång med melodier från de vajande träden, men bland mixerbord, kablar och gitarrer studsar inget ljud mellan väggarna. Punkbandet Darla har spelat tillsammans i drygt fem år men att de skulle hitta varandra och återupptäcka punken här i Larv på västgötaschlätta trodde nog ingen av dem.

– För mig och egentligen för oss alla var det väldigt fint att komma tillbaka till punken. Jag hade inte spelat trummor på 17 år och att då få återupptäcka musiken och spela tillsammans har varit helt fantastiskt, säger Jennie-Ann Olsson.

I studion ligger cigarettröken som cirrusmoln över oss medan de, i tur och ordning, berättar hur punken fångade dem tidigt i livet och aldrig riktigt släppte taget. Sex Pistols skivor från punkintresserade grannar, en kompis storebror, en förälskelse i sjätteklass och ett ständigt sökande efter något mer, något tuffare framför musikvideorna på MTV. Musiken blev ett sätt att hitta sig själv och sitt uttryck.

– Man blev förälskad i musiken som tonåring och sedan har det blivit något mer, ett sätt att leva och vara. En trygg gemenskap som ganska snabbt också blev ett politiskt uttryck. Antirasistiskt och antisexistiskt, en kvinnokamp. Att jag är den person jag är idag har jag punken att tacka för, säger Malin Mared.

DE TRÄFFADES PÅ en sopplunch för nyinflyttade i Larv för åtta år sedan. Ganska snabbt visade det sig att det fanns ett musikintresse bland de 18 personer som

var där. Flera av dem hade spelat i band tidigare. De nu fyra bandmedlemmarna började umgås och de uttalade hängen blev kort därpå till rep. Emma berättar med stor entusiasm hur hon tjatades in i bandet och till slut snodde basen från Kim.

– Ni sa ”Kom och häng bara, det blir kul. Du kan spela vad du vill, maracas eller vilket instrument som helst”.

Malin flikar in och beskriver de första tillfällena i replokalen som ren magi.

– Vi hade inga ambitioner. Det handlade bara om att ha det gött, umgås och spela musik.

Låtarna skriver de tillsammans. Malin Mared och Kim Gravander kanske kommer med ett riff. En melodi kan komma till ute på en joggingtur eller en promenad med hundarna. Texterna växer fram organiskt. Ett ord eller en mening blir snabbt något att bygga vidare på. Refränger bollas fram och tillbaka. Men det kan också vara en känsla eller en bild av hur en musikvideo skulle kunna se ut som kan få en hel låt att explodera.

– När man precis börjat spela tillsammans kan det vara utlämnande och läskigt att komma med idéer, man kan känna sig ganska naken. Men så har det aldrig varit för oss. Vi är så snälla mot varandra och det har varit lätt att våga, säger Emma Fritz Lundell.

Yes, and. Det är orden som skapandeprocessen kretsar kring. Att en idé alltid har något, men att den oftast kan kompletteras eller förfinas. Låtar utan text sjungna på låtsasengelska kan få vissa ord att fastna eller en känsla att formas hos någon i bandet.

När dörren öppnas ut mot det skarpa kvällsljuset får ögonen först svårt att anpassa sig. Jennie-Ann ställer sig i

”TRYGGHETEN MED DE HÄR GULLISARNA FICK MIG ATT VÅGA”

Emma Fritz Lundell

dörröppningen och tänder ytterligare en cigarett.

– Det är jävligt högt i tak och vi testar oss fram väldigt mycket. På det sättet blir hela musikskapandet lättare och jag tror att det gör att vi utvecklas. Alla är involverade och det är ett roligt sätt att arbeta på, säger hon.

UNDER DET SENASTE halvåret har spelningarna avlöst varandra. Otaliga turer fram och tillbaka i landet. Men till en början var de endast fulltaliga på

I LARV

Darla består av Jennie-Ann Olsson, Kim Gravander, Emma Fritz Lundell och Malin Mared. Bandnamnet tog de från en karaktär i serien ”Buffy, the vampire slayer”. En tjej som inte tog skit från nån.

repetitionerna. Emmas panikångest över att spela live höll henne länge ifrån scenen.

– Tryggheten med de här gullisarna fick mig att våga göra det. Det var flera gånger som jag sa: ”Tänk om jag bara kan spela en låt” och de bara: ”Då gör du en låt, det är ingen fara”. Ni är jättegulliga och jag är jättetacksam för att jag fick den tiden jag behövde för att kunna stå framför publik.

Att stå på Pusterviks scen som förband till Refused, ett band som de alla lyssnat på sedan de var små, var stort. Den lilla

handduken och flaskan med vatten på scenen gav en känsla av att ”shit nu är vi här, were are playing with the big guys now”. Och det märks att de är på gång. Stöten i bröstet när de första ackorden tas får de gröna öronpropparna att vilja trilla till marken. Den nya låten *Jealous guy* ekar mellan replokalens väggar och ut i värdvallen. De skämtsamma drömmarna om ”world domination” kanske får vänta ett tag men att nästa släpp ska innehålla en vinyl är spikat. Många låtar

är redan färdigställda och framöver kan en del spelningar komma att bytas ut mot låtskrivande och inspelning. Men som alltid är det viktigaste för Darla att träffas och spela tillsammans.

– Vi vill bara fortsätta och sedan hade det varit otroligt kul att få åka på turné. Och ja, kanske kan vi avsluta med world domination, säger Malin och skrattar. ●

TEXT OCH FOTO EDWIN NYBERG

Cajsa S Lund

FÖDD: 1940
BOR: Åkarp
GÖR: Musikarkeolog

Har spelat i järnålderspunkbandet Heimdals borduner.

Är musikalisk allätare: lyssnar på klassiskt, jazz, rock och punk. På motionscykeln har hon alltid Roger Pontare i öronen.

När Cajsa inte forskar lyssnar hon på fåglar, studerar fjärilar, lagar mat och är sekreterare i Skånska Akademien. Sällan går hon och lägger sig före två på natten.

Cajsa S Lund med rekonstruktion av blåshorn från äldre järnålder.

Musikarkeolog Cajsa S Lund om forntidens ljudlandskap:

”VI LYSSNADE MER DÅ”

Hon sålde sin fagott, lämnade Malmö symfoniorkester och ägnade resten av livet åt att ta reda på hur det lät för tusentals år sedan. Cajsa S Lund är pionjär inom musikarkeologi – och kan få en rödhake att svara på ett valnötsskal.

Hur hamnade du i musikarkeologin?

– Av en slump träffade jag en arkeolog på tågstationen i Åkarp. Han bjöd in mig att under min semester gräva som volontär i Lund. Där insåg jag att ingen egentligen hade studerat hur det lät i forntiden. Jag tog tjänstledigt, läste arkeologi och skrev den första uppsatsen som kombinerade musik och arkeologi. Den slog ner som en bomb bland landets professorer. År 1977 sändes jag till Berkeley för att lansera ämnet internationellt. Jag valde att sluta i orkestern – trots att alla tyckte jag var galen – och har ägnat mig åt musikarkeologi sedan dess.

Varför lockade forntidens instrument mer än de klassiska?

– Jag har alltid haft ett intresse för ljud i sig. Redan som tioåring gick jag med i Sveriges Ornitologiska Förening. Jag fascinerar av hela ljudlandskapet; skogen, fåglarna, insekterna. Musikarkeologin gav mig möjligheten att ställa frågan ”hur lät vår forntid?”. Frågan låg samtidigt rätt i tiden. Musikvärlden på 1960–1970-talet hade öppnat sig för nya ljud och tidiga kulturers musik, vilket kom att ge mig intellektuellt sällskap.

Hur har din bakgrund som musiker hjälpt dig i din forskning?

– Som musiker ser jag saker som andra arkeologer kanske missar. Jag förstår hur ett instrument fungerar, vilka ljud det kan skapa. Och jag har spelat allt från klassisk musik till punk, det ger mig en bred referensram. Främst är jag uppmärksam på ljudlandskapet som helhet. På min skiva *Fornnordiska klanger*, där vi demonstrerar

rekonstruktioner av verkliga fynd, har inga ljud lämnats åt slumpen. En fluga som surrar i bakgrunden har exempelvis hittats i en stelnad bärnsten från exakt samma plats och tid som instrumentet i fråga.

Hur långt tillbaka har du lyckats forska?

– Jag forskar om hela den nordiska forntiden, cirka 13 000 år. Det äldsta säkra fyndet på min skiva är de cirka 8 000 år gamla hasselnötsskalen från en mosse i Skåne, som sannolikt bars som rassel vid dans. Falköpingsflöjten, en benflöjt med fingerhål, är cirka 4 000 år gammal och ett av de äldsta blåsinstrumentfynden.

Hur går du tillväga?

– Jag utgår från min kombinerade kunskap i musiketnologi, arkeologi och organologi och inventerar museimagasin. Favoritlådan är den märkt ”föremål med okänd funktion”. Där tittar jag efter tecken på mänsklig bearbetning, hål, skarpa kanter och spår av användning. Sedan kopplar jag fynden till vad vi vet om liknande kulturer världen över. Som hur kustjägare i Sibirien lockade säl, eller hur vallpojkar i Skara skrämde varg med benflöjt. Därefter klassificerar jag fynden i fem sannolikhetsgrupper, från säkra till möjliga ljudinstrument. Den metoden är ett av mina mest uppmärksammade bidrag till forskningen.

Vad går inte att veta?

– Melodierna, skalorna. Hur stämde man lyran? Vad spelade man på hornpipan? Det går inte att veta. Jag frågar därför på ett annat sätt. Istället för ”vad är musik?” frågar jag vilka ljud som förekom i ett

forntida samhälle. Svaren är universella: arbetsljud, signalering, kommunikation, magi och riter, lek och nöje.

Vad är ditt mest häpnadsväckande fynd?

– På Stavanger Museum hittade jag en ihålig lerfågel med ett stort hål i pannan katalogiserad som ”vas eller bågare”. Jag bad att få blåsa i den och fick fantastiska toner. Museet ställde om sin tolkning till ”möjlig lergök” och gav mig en avgjutning som tack. Fyndet blev startskottet för min doktorsavhandling.

Hur lät forntidens punk tror du?

– Jag vill inte kalla det punk, men ceremonier i bondestenåldern liknade möjligen ett raveparty, vilda danser där alla deltog, stampade, ropade och slog på trädstammar.

Vilket är ditt favoritinstrument?

– Bensenurran! Ett grisfotsben på sentråd, svängt som en knappsnurra. En annan favorit är nötknäpparen, ett halvt valnötsskal med en spänd sticka som imiterar rödhakens knäck. Den lockade faktiskt fram en rödhake i trädgården live under ett radioprogram häromsistens.

Vilken tidsålder skulle du helst vilja leva i?

– Jägerstenåldern. Tropiskt klimat, gott om mat; ostron, nötter, bär, lax samt fred och ro. Järnåldern med kyla, tidig medeltid med pestvågor? Nej tack.

Hur skiljer sig forntidens ljudlandskap från dagens?

– Förr dominerade naturljuden; fåglarna, skogen, vattnet och tystnaden var verklig. I dag finns knappt en tyst plats, det är ett konstant brus av maskiner. Det stora skiftet är att vi gått från att lyssna med omvärlden till att stänga den ute. Förr var ljudet något man resonerade med och överlevde genom att känna igen rovdjur, locka fram bytesdjur, signalera till varandra. I dag stoppar vi lurar i öronen för att blockera omvärlden och skapa vår egen privata ljudbubbla.

Vad är det roligaste med ditt jobb?

– Att levandegöra historien. När jag åker runt på bibliotek och skolor med mina hands-on-instrument, rekonstruktioner som barn och vuxna får prova, ser jag hur det väcker nyfikenhet. Jag är homo ludens, den lekande människan. De ljud jag gillar är sådana som barn gillar. Det säger något om hur fundamentalt människans behov för ljudskapande är. Det är också kul att min forskning inte bara inspirerar andra forskare, men även moderna musiker. Flera rockgrupper, bland annat Hedningarna, har bett om att få sampla mina inspelningar i sina låtar. ●

TEXT ELLEN KARSBERG

Jag är inte ensam

TEXT EDWIN NYBERG FOTO PATRIK OLSSON

I Sverige lider 200 000 människor av någon typ av ätstörning och av dem är 20 procent män. Men de som drabbas söker inte hjälp. Med sina berättelser ger Edwin, Rahat och Jacob en förbisedd bild av hur problematiken till mat, ätstörningar och kroppsideal kan se ut.

JAG SPRINGER NER för trapporna i mitt barndomshem. Min höga fart gör att jag måste hålla i mig för att inte tappa balansen. Vid trappans slut girar jag skarp höger och tar sikte på skafferiet. Mamma är där och jag vill visa henne något. Jag lyfter upp min tröja och drar mitt skinn i olika riktningar.

Hon måste förstå hur tjock jag är.

Jag ser på ett fotografi där jag är tolv år gammal. Mitt hår är blekt av solen och likt popmusikens senaste stjärnskott ligger min lugg i en perfekt båge över min panna. Vi är på Västkusten. Mamma står en bit ut i det långgrunda vattnet, redo att föreviga ögonblicket. I en ansats att parera vågornas alltmer aggressiva försök att fälla mig springer jag ut i havet. Jag är tunn, så väldigt tunn. Mina revben skär genom både bild och kropp. Leendet i mitt ansikte säger en sak, min magra gestalt något annat. Det är en bild som jag aldrig kommer att glömma.

Jag har alltid varit liten. Både till storlek och längd. Två flisor av osäkerhet som hela tiden tränger sig djupare in i mig. Men någonstans förstår jag att min längd inte är något som går att påverka, men det gäller inte min kroppsform. Den kan jag jobba med, den kan jag skulptera om.

Flera år senare sitter jag hemma hos mina morföräldrar och när jag blundar kan jag se fotografiet framför mig. Med mormors oroliga blick i periferin tvingar jag i mig portion efter portion och ger mig motvilligt av till gymmet. Jag är livrädd för att bli smal igen. Så väldigt, väldigt rädd för att återigen bli den lilla killen som är så lätt att köra över.

Jag kan inte svara på var det kommer ifrån. Genom mitt liv har osäkerheten tagit sig uttryck på så många olika sätt. Från godisförbud på eget bevåg och

Någonstans förstår jag att min längd inte är något som går att påverka, men det gäller inte min kroppsform. Den kan jag jobba med, den kan jag skulptera om.

Edwin

armhävningar i skymningen på mitt pojkrum till kaloriräkningsappar och träningshets. Jag kan inte styra över det. Det syns även i mina dagböcker, hur mycket av det som jag verkar grubbla över

som har med mitt utseende, mat och träning att göra. Korta reflektioner från en plats utan ljus.

Det har blivit en del av mig. Denna ständiga konversation i mitt huvud. När, vad och hur mycket jag ska äta. När, vad och hur mycket jag ska träna. Otaliga timmar i veckan står jag framför spegeln och inspekterar min kropp. Ett beteende som jag tror att jag aldrig kommer att komma ifrån.

Jag har aldrig pratat med någon om det här. Min kropp som får mitt ansikte att vridas av äckel och göda ett alltmer påtagligt självhat. Känslor som är svåra att hantera men som jag lärt mig att leva med.

Länge trodde jag att jag var ensam. Att det som jag kände skulle vara konstigt, fel. SVT:s dokumentär Starkast vinner, där tre killar berättar sina historier kantade av ätstörningar och ohälsosamma relationer till mat och träning, blev en ögonöppnare. Ett specifikt ►

citat från dokumentären hängde sig kvar i mig:

”Jag trodde inte att ätstörningar var något som kunde drabba killar.”

Jag heter Edwin Nyberg och är 26 år. Min relation till min kropp har alltid varit komplicerad. En ilande känsla av att aldrig vara nöjd. Personen i spegeln tittar på mig, följer de minsta av rörelser – men liknar inte den jag vill vara. I ett försök att förstå har jag pratat med Rahat och Jacob, och de har låtit mig berätta deras historier.

RAHAT

DET ÄR TYST I Huset när Rahat Ahmed, 13, kommer hem. Han ler lite för sig själv. Känner sig nöjd med hur han tagit sig an dagens ständiga måsten. Öppnar kylskåpet, tar med sig en läsk och chokladkaka till sitt rum. Det är inget annat än rekvisita, attribut i en pjäs om svek och lögn som han själv spelar huvudrollen i. Det han bär på ska inte ätas utan göras av med. Hans omgivning har kanske märkt att han gått ner i vikt men de vet inte att han systematiskt gömmer mat i sitt rum.

I dörröppningen stannar han till. Där står hela familjen, som förstenade. Med tomma, förvirrade blickar tittar de på honom utan att säga någonting. Men han förstår. Tankarna går i flera hundra kilometer i timmen men störs av hans mammas snyftningar.

– Jag kommer ihåg en mening väldigt tydligt. Det var när min pappa sa ”Hur kan du kasta mat som din mamma spenderat flera timmar på att laga?” När han sa det bröt jag ihop. För då såg jag allting, min väska fylld med mat och sötsaker. Men framför allt såg jag reaktionerna från min familj.

Rahats pappa klipper sönder hans gymkort. Han ska få tillbaka det, om han börjar äta igen. Och sakta gör han det. Att se hur hans beteende påverkade andra blev ett ”wake up call”. Men att hans relation till mat är

nästan helt slutat äta kanske är ett kvitto på

”Klimatet på sociala medier har aldrig varit värre. Jag får ofta meddelanden från unga grabbar som berättar att de känner jättemycket kroppshets.”

Rahat

beteende. Varje måltid registreras, mängden protein, kolhydrater och fett. Men det viktigaste blir att ligga precis på den gräns för antalet kalorier han tillåter sig själv att äta.

– Jag markerade dagar jag fuskat, hetsätit och varit på toa. Även vikten skrev jag ner till punkt och pricka. Allt hade egentligen gått från en fix idé till en annan.

Det strikta förhållandet till mat och träning skapar ett mönster. Veckorna ser likadana ut. Han följer de regler han satt upp men förlorar kontrollen. Den nitiska balansgången får honom att tappa fotfästet och oavsett i vilken riktning han faller blir resultatet det samma. Det utlösande kan vara en bulle eller godisbit. Hans hjärna får frispel och om han nu börjat kan han lika gärna fortsätta.

– Jag letade inte ens efter något speciellt, det handlade bara om att äta. Att rensa kylskåpet och stoppa i mig så mycket som möjligt. Sen följde bara skuld.

HETSÄTNINGSEPIDODERNA BLIR VARDAG. Han vet redan innan vad som kommer att hända. En ond spiral av kontroll, kontrollförlust och skam. För att kompensera äter Rahat ingenting dagen efter. Skuldkänslorna får honom att träna mer, träna hårdare. Därefter är det bara att försöka komma på banan igen och förbereda sig inför nästa återfall.

– Det var definitivt illa och jag mådde skitdåligt. Jag var så ung och kunde inte sätta stopp för mig själv.

När Rahat börjar gymnasiet mattas fixeringen kring mat av. Nya vänner att umgås och träna med får honom att ta sig ur sitt beteende. Även om det inte var fullt medvetet lyckas han bli av med sin ätstörning, något som han tackar sin familj för. Deras stöd fick honom att bli frisk. Och på något sätt är han ändå glad över den perioden av sitt liv. För parallellt med sin pågående läkarutbildning använder han sociala medier för att hjälpa andra som har eller har haft liknande erfarenheter. På sina sociala kanaler försöker han vara transparent med sina upplevelser och ge en nyanserad bild av hur en hälsosam relation till mat och träning kan se ut. Och att miljön där många unga vistas inte ger en rättvis bild av vare sig mat eller träning.

– Jag visar också upp mig själv och min kropp men min tanke är att göra det i ett utbildande syfte. Klimatet på sociala medier har aldrig varit

att han inte mår så bra, men det registrerar han inte. Istället skiftar han fokus. Nu vill han lära sig allt om kost. Youtube öppnar dörren till gymkulturen och får honom att fokusera på att äta för att bygga muskler. Den ultimata kroppen ska nås genom kontroll och perfektion och därför börjar han skriva dagbok. Anteckningarna blir en karta över hans maniska och ätstörda

Hit kan du vända dig med frågor om ätstörningar

• **Frisk & Fri** (Riksföreningen mot ätstörningar). Erbjuder stöd via chatt, telefon och lokala stödgrupper. De har även stöd för närstående. friskfri.se

• **Vårdguiden 1177**. Här kan du läsa på om olika typer av ätstörningar och hitta kontaktuppgifter till specialiserade ätstörningsenheter i din region. Du kan ringa 1177 dygnet runt för sjukvårdsrådgivning.

• **Umo.se** (Ungdomsmottagningen på nätet). För dig som är under 25 år. Här finns information och vägar vidare till din lokala ungdomsmottagning eller första linjens psykiatri.

• **Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)**. Vänder sig till barn och unga under 18 år. Vid akuta problem finns ofta en regional akutlinje.

värre. Jag får ofta meddelanden från unga grabbar som berättar att de känner jättemycket kroppshets. Idealet de jagar, som byggts upp i sociala medier, existerar helt enkelt inte i verkligheten. Det försöker jag prata mycket om.

JACOB

GYMPLÄDerna tycks sitta konstigt på hans kropp. Han märker hur de andra tittar, blickarna hänger sig kvar. Gnisslandet från klasskamraternas gympläskor när de jagar fotbollen fram och tillbaka i salen får den tioåriga Jacob Kosharis att försvinna bort i tankarna. Han tycker inte om det här, varken idrott eller fotboll. Om det är kommentarerna om hans utseende, att han skulle vara tjock, som skapade ointresset för idrott eller om det fanns ett ointresse från början, det är svårt att säga. Ljudet från lärarens visselpipa markerar att lektionen är över. Lättnaden hinner knappt omfamna Jacob innan han påminns om nästa oundvikliga moment. Han dröjer sig kvar. Vill inte följa efter de andra. Med blicken fäst på

”Skammen var stor när jag hade mina hetsätningsepisoder. Det associeras med att vara odisciplinerad, en dålig människa som inte kan kontrollera sig själv.”

Jacob

när hetsätningsepisoderna tar över och han förlorar kontrollen, blir han dömd.

– Skammen var stor när jag hade mina hetsätningsepisoder. Det associeras med att vara odisciplinerad, en dålig människa som inte kan kontrollera sig själv. Men de restriktiva perioderna innehöll också en form av skam. Då försökte jag dölja hur lite jag åt och att mitt förhållande till mat inte var helt friskt.

Jacob har genom åren lidit av psykisk ohälsa av olika slag. Av ren slump tog hans behandlare upp att mycket av det som han pratade om hade med hans relation till

Tack till Agnes Brödje Stiernstedt och studio NIO50 för lera och lån av lokal.

onom. En ätstörning uppstår ofta för att den fyller en funktion, ibland som en ångestlindrande strategi. Ett sätt att kontrollera det man kan, när livet känns okontrollerbart.

Ätstörningen fick Jacob att stänga sig. Trots att han tidigare varit öppen mot sin omgivning berättade han inte för någon hur han mådde. Det kändes för skämmigt och han var rädd för att bli dömd. Att de skulle tro att det rörde sig om fåfänga, att det var en utseendefråga och det var självvvalt.

– När man är sjuk i en ätstörning finns det delar man vill hänga kvar i, som upplevs som positiva. Och även om det var tufft är jag glad att jag tog mig ur det, för livet är bara bättre på andra sidan.

FÖR JACOB TOG DET nästan två år att bli frisk. Rädslan för att falla tillbaka finns fortfarande kvar. Men han måste hålla sig frisk för att kunna arbeta för organisationen Frisk och Fri. Där kan han använda sina negativa erfarenheter till något po-

sitivt och hjälpa andra som lider av ätstörningar. Enligt honom är det viktigt att ta sig själv på allvar.

– Att våga vara sårbar är det stora, något som vi killar uppenbarligen har problem med. Oavsett vad det är så är det viktigt att våga prata med andra och våga ta stöd.

JAG HAR VARIT tyst så länge. Låtit mina tankar förbli loopar av osäkerhet, ångest och självhat. Samtalen med Rahat och Jacob fick mig att tänka om. Deras mod smittade av sig. Jag är inte längre rädd för vad andra ska tycka. Jag bryr mig inte om vad för reaktioner jag kan få. Det finns säkert någon där ute som också mår dåligt och behöver någon att prata med.

Till dig vill jag bara säga ”Du är inte ensam”. ●

mat, träning och kroppen att göra. Ju mer de nystade i det, desto tydligare blev det att det var en central del i hans mående. Att han kanske hade en ätstörning.

– Det var så socialt kodat, jag kunde inte identifiera mig med det. För mig var det en sjukdom som bara drabbade tejer.

Som 26-årig man var det till en början svårt att besöka ätstörningsmottagningen. I väntrummet satt mestadels 15-åriga tjejer, ibland med sina föräldrar, och väntade på samma behandling som han själv. Att situationen han befann sig i inte hörde till det normala blev ännu tydligare när behandlarna visade sig vara ovana att möta unga män med ätstörningar. Samtidigt försökte han förstå sin sjukdom och hur den påverkade

200 000 SKÄL ATT FRÅGA: BEHÖVER DU HJÄLP?

Vad en ätstörning beror på och hur den uppstår är inte helt lätt att svara på. Emma Forsén är legitimerad psykolog och forskar kring ätstörningar vid Karolinska Institutet. Hon säger att man i dagsläget vet att det är en samverkan mellan många olika parametrar, en kombination av biologi, psykologi och samhällsfaktorer. Många ätstörningar har en stark genetisk komponent, som i någon mån är ärftlig,

men som inte ensam kan förklara varför en ätstörning uppstår. Psykologiska faktorer som hög perfektionism, låg självkänsla och relationella problem har också en stor påverkan. Precis som normer, ideal och andra samhällsfaktorer.

– Det är ett väldigt komplext samband mellan de här tre delarna som gör att någon utvecklar en ätstörning eller inte. Det finns inte ett tydligt svar.

Enligt Socialstyrelsen lider runt

200 000 människor i Sverige av någon typ av ätstörning. Av dessa är 20 procent män. Hon menar att det kan finnas ett stort mörkertal i den statistiken. Dels för att pojkar och män i större utsträckning inte besöker vården. Dels att de ideal som driver pojkar och män inte stämmer överens med de symptom och verktyg som används inom vården för att identifiera en ätstörning. Samtidigt som gamla stigma och föreställningar om att ätstörningar

skulle vara någon slags kvinnosjukdom lever kvar.

– Det här är bara en spekulation från mig, men jag tror att det kan handla om en träningsproblematik. Om man har ett ideal där det handlar om att pressa ner kroppsfett och samtidigt bygga muskler kan det fortfarande finnas utrymme för att ha väldigt osunda tankar och regleringar kring sin kropp, mat och träning.

SIGNERAT

Hans-Erik ”Honsa” Therus

Månadens krönikör

”Mitt i sommarnatten skriker jag ut en fyrtio år gammal text, för allt vad jag har och orkar. Tänker på min gamle vän Esa som dog för tidigt. Han skulle ha varit där, fått se detta, att det vi gjorde då har stannat kvar och gett eko in i samtiden.”

I början av 2000-talet går jag omkring i Barcelona och har inte tänkt på bandet på många år. En ung punkare passerar mig på La Rambla med Disarm på kepsen. Jag blir lite chockad, får inte ihop det. Vårt band hade i mitten av åttiotalet gjort två singlar som vi själva betalat och tryckt i tusen exemplar. Många hade sålts till kompisar på Hisingen. Hur hade vi hamnat här i Spanien trettio år senare? Jag börjar kolla upp detta. Det visade sig att kassetter och singlar som vi gjorde då hade skickats runt och sålts vidare för dyra pengar och sakta men säkert spridits runt jorden och blivit kult. Punkare i Tokyo, Bogota, Portland började bära svenska bandnamn på jackorna och punkare från Sydamerika åkte till Göteborg för att besöka platser förknippade med banden. Det fanns japanska band som försökte sjunga på svenska. Såklart smickrande och mäktigt, men också farligt. Att fastna i det förflutna är både lätt och lockande när man närmar sig övre medelåldern. Vi hade alla blivit äldre, med grånande hår, prostatabesvär och värkande knän. Några hade tagit bältrosvaccin, några hade dött för tidigt, några hade

HANS-ERIK är en svensk dokumentärfilmare, regissör och evig punkare. Han har gjort sig känd för sina nära skildringar av svenskt kulturliv.

Detta är en personlig text. Åsikter i artikeln är skribentens.

höga studielån men fått kasst betalda jobb, några hade blivit alkoholiserade. En hade blivit präst.

Det vi hade då var fantastiskt. 77-punken var dödförklarad och fram växte något annat, mycket mer underground. Med engelska band som Discharge och GBH, Crass med flera föddes en ny stil som kom att kallats råpunk. Tidiga band i Sverige var Huvudtvätt, Skitslickers och Anti-Cimex. Haga i Göteborg var ett nav, men vi hängde mycket i Biskopsgården där vi hade replokal. Anti-Cimex flyttade till Sommarvädersgatan och kollektivet där blev ett underbart plejs. Där mötte vi Ceder som sista tiden kom med som gitarrist. 1982 kom det engelska bandet Discharge till Göteborg och Sprängkullen, de spelade två kvällar. Vi gick båda. Esa och jag drack vodka i en övergiven husvagn, vi vågade oss sedan upp i trappan till övre vinden. Det blev en omstörtande upplevelse. Kraften som kom ut var sagolik. Bandmedlemmarna var kortare i verkligheten än på skivomslagen, men de var överväldigande och många startade nog band efter dessa två kvällar på Sprängkullen.

Vi – Esa, Manne, Charlie och jag – hade startat bandet Total Armsvett och hade vår första replokal i ett båtvarv på Öckerö. Efter Dischargespelningen bytte vi namn till Disarm med snarlikt typsnitt som Discharge. Vi gjorde två singlar, spelade i Finland två vändor, några gånger i Göteborg och Stockholm. Allt var möjligt. Att sätta ihop ett band, att starta en tidning, att trycka upp kassetter att sälja på spelningar... Det var såklart inte fritt från hierarkier och stilideal, men tillräckligt öppet för att våga sig på att starta själv och ta sig in i smeten.

2025 får jag ett mejl från bandet Appärratus. De kommer från Malaysia och gillar Disarm. De ska spela i Berlin, och spela in en Disarm-cover på sin nästa skiva. Ville jag komma och köra en låt live? Jag tänkte, att det är precis det jag behöver för att motverka åldrandet. Inte som nostalgi, utan mer som aktivt motstånd mot stelhet och en insjunknen röv.

När jag väl bestämt mig får jag ångest. Hur ska jag klara av det? Att skrika så hårt och ursinnigt. Vad ska jag ha på mig? Jag kommer ner till ett ockuperat hus i Kreuzberg. Träffar bandet Appärratus, vet inte vad som förväntas av mig, men så fort vi kommer in på den hårt barrikaderade innergården känner jag mig hemma. Det påminner om Haga på åttiotalet, det slitna och förfallna med en skevhet som förvandlas av kraften i eget skapande. Mitt i sommarnatten skriker jag ut en fyrtio år gammal text, för allt vad jag har och orkar. Tänker på min gamle vän Esa som dog för tidigt. Han skulle ha varit där, fått se detta, att det vi gjorde då har stannat kvar och gett eko in i samtiden. ●

SALZBURG/ÖSTERRIKE

Våren väcker starka känslor, men hur mycket av andras humörsvängningar ska vi egentligen tåla?

Så hanterar du känslornas berg- och dalbana

Impulsiva kollegor, lynniga partners – i vardagen möter vi ofta människor som kan vara något oberäkneliga. Maria Trigler, klinisk psykolog och psykoterapeut förklarar när humörsvängningar är normala, när de blir farliga och hur vi då kan skydda oss.

VÅREN BRUKAR BETECKNAS som känslornas högtid. Allt spirar och pendlar mellan glädje, sorg, rus och lust och deppighet. Men måste vi stå ut med alla känslor hos människorna omkring oss? Maria Trigler, ordförande för Salzburger Landesverband für Psychotherapie, har svaret.

– ”Stå ut” är kanske mycket sagt. Vi brukar gärna stå ut med positiva stämningar – de smittar. Annorlunda är det med negativa. Det avgörande är vad som är hälsosamt och hållbart för oss som individer. Det är personligt och beror i hög grad på sociala sammanhang och föreställningar, men också på kontexten: är det ett kort möte med en främling? En kollega? Eller någon i min familj? Och framför allt: vilka kommunikativa färdigheter har jag? Hur kan jag hantera situationen? Kan jag ta ett steg tillbaka, uttrycka något, ge återkoppling?

I vilken utsträckning är humörsvängningar ”normala”?

– Humörsvängningar är helt normala. Särskilt i övergångsperioder reagerar vi med starkare känslor: under puberteten, när vi upplever vår första kärlek, efter ett barns födelse eller när vi går i pension. Hormonella förändringar kan också spela en roll. Även stora förluster

Maria Trigler, klinisk psykolog och psykoterapeut.

– sorg tar tid. Förr talade man om ett sorgeår, eftersom det tar minst ett år att vänja sig vid att fira högtider och årsdagar utan någon. Sådana processer är inte linjära och ser väldigt olika ut beroende på individens situation.

När övergår känslomässig berg- och dalbana till något som bör klassas som sjukligt?

– Övergången från ”normalt” till ”behandlingskrävande” är flytande. Den avgörande frågan är om humörsvängningarna är begripliga, alltså kopplade till konkreta utlösande faktorer, eller om de verkar komma från ingenstans. Samt hur väl du lyckas stabilisera dig. När känslor blir extrema, varar mycket

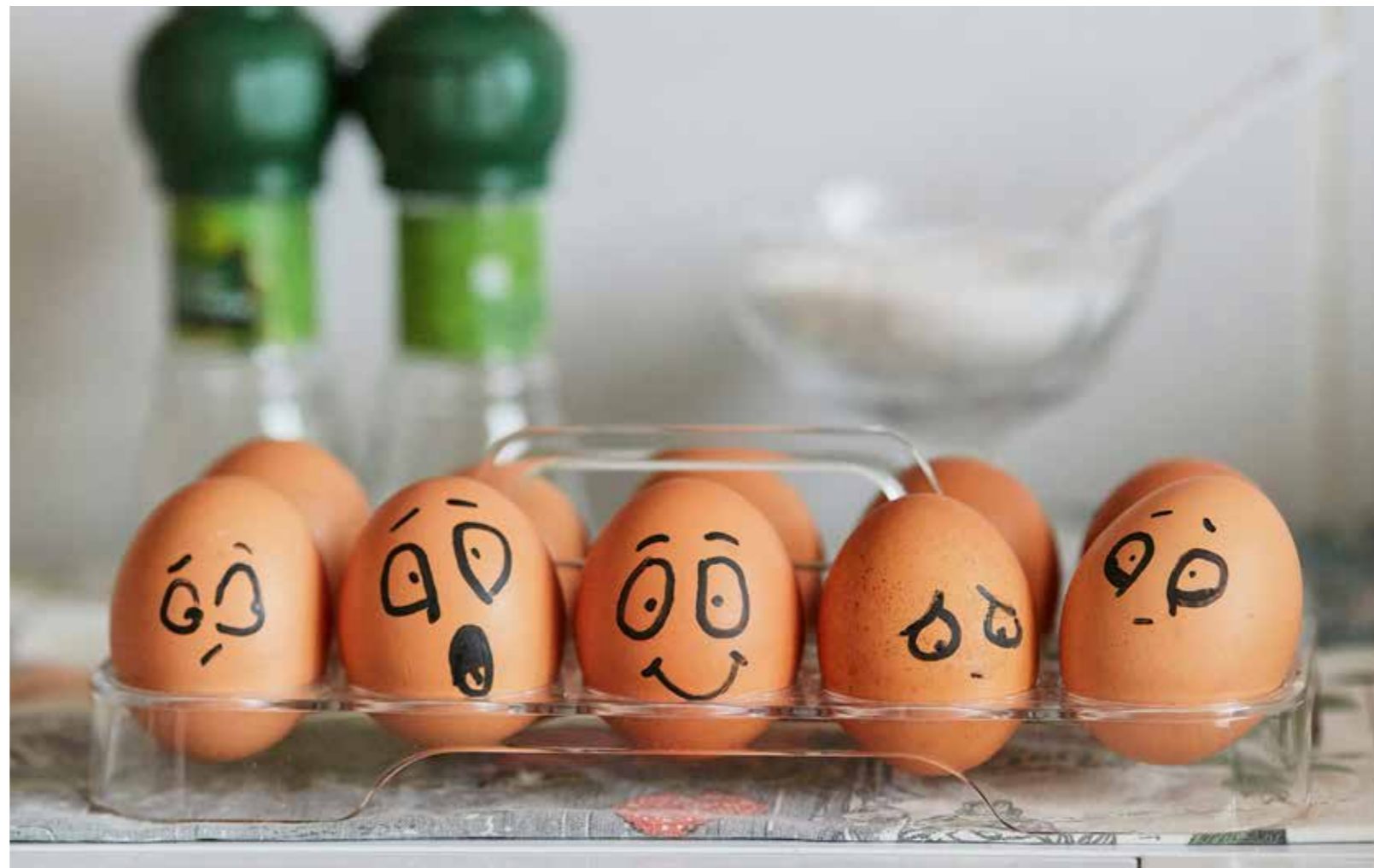

FOTO: UNSPLASH

länge eller kraftigt påverkar livskvaliteten talar vi inte längre om normala upp- och nedgångar, som till exempel vid förälskelse. Och en obehandlad bipolär sjukdom kan i värsta fall förstöra någons liv – till exempel om personen plötsligt köper fem bilar under en manisk episod eller förlorar sitt arbete på grund av depression.

Hur mycket formas vår syn på psykisk hälsa av förväntningen att alltid vara stabil, effektiv och fungerande?

– Tyvärr handlar samtalet om psykisk hälsa fortfarande alltför ofta om brister – alltså om det som ”inte är som det ska”. Men vad det faktiskt innebär att vara psykiskt frisk har vi som samhälle ganska otydliga föreställningar om. Psykisk hälsa innebär inte bara att vara stabil, prestera och fungera väl

i sociala relationer, utan också att kunna acceptera det man inte kan förändra. Det handlar alltså om att skifta perspektiv: bort från brister och mot det som gör människor starka, motståndskraftiga och handlingskraftiga – ett resursorienterat synsätt. Och detta behöver börja tidigt, redan hos föräldrar eller i de sociala nätverk där barn växer upp.

Varför klarar vissa att hantera känslomässigt instabila personer bättre än andra?

– Personer som har haft tillförlitliga omsorgspersoner i tidig barndom utvecklar oftast en stabil inre grund och kan uppfatta andras humörsvängningar lugnare, utan att dras med i dem. Den som däremot ständigt har behövt anpassa sig för att känna sig trygg i sin omgivning blir ofta mer känslig för

oförutsägbarhet. I slutändan är det inte så mycket andras nycker som avgör, utan hur starka våra egna förmågor och gränser är.

Vad händer om jag inte har utvecklat en stabil inre grund?

– Motståndskraft kan till viss del läras. Man kan lära sig att ta ansvar för sig själv, att lämna en offerroll och att rikta fokus mot det positiva. Avgörande är att veta: vad är bra för mig? Vad lugnar mig? Vad ger mitt liv mening? Därefter handlar det om att omsätta dessa strategier i vardagen. En uppmärksam studier från Kauai på Hawaii visade att även barn som vuxit upp under svåra förhållanden kan utveckla en anmärkningsvärd motståndskraft, om de har mål, en stödjande omgivning och tillförlitliga vuxna utanför familjen. Till exempel engagerade

International Network of Street Papers

Översatt från tyska till engelska via Translators Without Borders. Svensk översättning Malin Clausson. Publicerat med tillstånd av Apropos / INSP.ngo

Utblick.

lärare eller andra vuxna som ger stöd och bekräftelse. Även en vän-skapskrets eller den sociala miljön på en arbetsplats kan fungera som ett slags föräldrar.

– Arbetsplatsen är en speciell plats eftersom vi inte bara arbetar tillsammans där, utan också ingår i relationer. Dessa är oftast organiserade i tydliga hierarkier, och när man hoppar över nivåer i hierarkin, börjar systemet svikta. Där det finns hierarki handlar det snabbt inte bara om sakfrågor, utan också om förväntningar, ansvar och makt. Dessutom träffas man varje dag – det går inte att undvika varandra. Det gör att konflikter lätt uppstår. Plötsligt kan något litet, som en diskussion om vilken sorts kaffe man ska ha, bli en fråga om relationer.

Hur hittar jag ett sunt sätt att hantera oförutsägbara kollegor?

– I slutändan beror mycket på oss själva: reagerar jag på varje liten sak? Tar jag snabbt saker personligt? Eller kan jag skilja mellan sak och relation – och kanske också se när den svåra kollegan faktiskt gör ett bra jobb? Det är också viktigt att förstå var mina gränser går och hur mycket frustration jag tål. Den som försöker tillfredsställa alla låter lättare sina egna gränser överskridas. På sikt kan det leda till överbelastning eller utbrändhet.

Vad kan jag då aktivt bidra med för att lösa sådana konflikter?

– För att lösa konflikter på ett bra sätt behövs egentligen bara några få beteenden: att kunna kommunicera, att lyssna aktivt och att kunna sätta sig in i en annan människas situation. Och att vara beredd att tillsammans söka lösningar, istället för syndabocker. Ibland är det värt att ärligt fråga sig själv: är detta verkligen min strid att ta, eller ger jag den för stor betydelse? Samtidigt gäller att ju tidigare man löser en konflikt, desto bättre. ●

TEXT SANDRA BERNHOFER

Faktum | Företag

VILL NI OCKSÅ STÖTTA FAKTUMS ARBETE?

Kontakta Jonas Kroksjö, 031 63 22 91, jonas@faktum.se eller Niclas Andersson, 072 503 73 12, niclas@faktum.se

Huvudpartners

Våra huvudpartners bidrar till Faktums arbete för hemlösa och personer i socialt utanförskap.

SBAB!

Vi på SBAB vill bidra till bättre boende och boendeekonomi – för alla. Vårt bidrag gör så att Faktum kan fortsätta utveckla sin verksamhet och skapa nya möjligheter för Faktumförsäljarna.

Vi tar hand om Faktumförsäljarnas syn. Vi har tillsammans med Faktum startat en ögonhälsofond som kan nyttjas under året. Vi arrangerar årliga kostnadsfria synundersöknings och fria glasögon dagar.

SEB

SEB är en ovärderlig partner som möjliggör så att vi kan erbjuda våra försäljare en fungerande Swishlösning.

Vi ser till att Faktum blir tryckt och distribuerad till alla försäljningskontor så att försäljarna varje månad får ett nytt magasin att sälja.

PROJEKTPARTNERS

Projektpartners hjälper till med allt från filmproduktion till kaffe till försäljarna.

Vi stöttar Faktum under hela året när de behöver synas, och bjuder på högklassig visuell kommunikation i form av roll-ups, vepor och banderoller.

Vi pysslar om Faktumförsäljarnas fyrbenta vänner. Här finns en fond som de kan nyttja under året samt en årlig inbjudan till en kostnadsfri vårddag.

Vi hjälper Faktum med skrivare på alla kontor och ser till att serva maskinerna när det behövs.

CLARION POST

Vi stöttar Faktums försäljare genom att varje år visa kalenderbilderna på Drottningtorget. Och bjuder på julbord!

Vi ser till att försäljarna dricker ett gott kaffe. Med ekologiskt och fair trade kaffe i koppen kan du vara säker på att mänskliga rättigheter respekteras.

Vi vill att Faktum ska kunna bedriva sin verksamhet på ett tryggt sätt och därför bidrar vi med juridisk rådgivning och hjälp.

Faktumjuristerna ger gratis juridisk rådgivning en gång i veckan på Faktums kontor i Göteborg.

För oss är lokalt och socialt ansvarstagandet oerhört viktigt. Därför stödjer vi Faktum i sitt arbete mot utanförskapet.

BK Häcken och Faktum arbetar tillsammans för ett samhälle utan utanförskap. Det är tillsammans vi bygger lag och genom samarbete skapar vi ett hållbart samhälle.

Juridik i Praktiken stöttar Faktumjuristerna med digitala utbildningar inom praktisk juridik.

Det känns viktigt att stötta Faktums arbete. Därför bidrar vi med teknisk support till Faktumgalan och andra event.

För oss är det självklart att hjälpa Faktum med allt som låter. Allt från radioreklam, röstinspelning & film – till deras egen podd Faktum Frågar.

Vi stöttar Faktum med annonsutrymme i cirka 20 dagstidningar, både i tryck och digitalt.

Vi har under flera års tid stöttat Faktum genom att dela ut underställ till Faktumförsäljarna inför den kalla vintern.

Vi stöttar Faktum i deras arbete mot utanförskap och hemlöshet med marknadsundersökningar och beslutsunderlag för att på så sätt kunna få ut sitt budskap till fler.

NOVELLIX – stories to go –

Vi samarbetar med Faktum och ser till att böcker i fickformat, men med stora läsoplevningar, finns att köpa tillsammans med Faktum. Vi tror, precis som Faktum, på orden och berättelsernas kraft.

Självklart hjälper vi Faktum! Ingen borde behöva leva i hemlöshet eller i socialt utanförskap!

Sedan flera år tillbaka hjälper jag Faktum med att ta fram filmer. Jag regisserar och producerar filmer för tidningen, Novellsamlingen och till exempel Faktumkalendern.

Faktum är ett varumärke vi önskar varit med och skapat. En perfekt kombination av affärsvärde, kreativitet och mänsklighet. Nu hjälper vi Faktum ta nästa steg.

Äntligen nätverksträff i Malmö!

Det var en liten men naggade trevlig skara företag som samlades i Rekomos fina lokaler i hamnen.

Marcus Sköld var vår värd och hade bjudit in Lisa Nilsson från Jakobsson Pusterla arkitekter som berättade hur det är att inreda stora kontor och hotellobbys där fokus ligger på återbruk och hållbar inredning.

Faktums Niclas Andersson föredrog den obligatoriska uppdateringen om vad som är på gång på Faktum, inte minst alla årets partneraktiviteter. Vad ser ni fram emot med att vara partner med Faktum?

–Det som vi ser fram emot mest är möjligheten att bidra till något som verkligen gör skillnad, samt bidra och lära oss mycket av de andra i nätverket framöver. Faktums arbete berör människor i utsatta situationer på ett sätt som känns meningsfullt.

–Det finns något särskilt med att samlas kring ett gemensamt syfte – det skapar en annan typ av gemenskap och samtal än man hittar i traditionella affärsnätverk, säger Marcus Sköld på Rekomo.

Håll utkik efter kommande träffar

26 maj, Rekomo i Mölndal tillsammans med Häckens nätverk.

28 maj, Hotel Bilan i Karlstad.

Faktum goes east

GAMLA STANS FISK

Ett av företagen i GAIS företagsnätverket "Makrillnätet", där Faktum ingår, heter Gamla Stans Fisk, och tillsammans med ägaren Thomas Nilsson genomförde vi ett mini-event i samband med matchen mot ÖIS.

Det blev fina samtal och Faktums Niclas Andersson blev intervjuad före matchen. Det såldes äldre nummer av Faktum och vi genomförde en swish-mobb i halvlek, så det var inte bara GAIS som vann denna kväll: faktumfonderna fick ett rejält tillskott, Gamla Stans Fisk skänkte dessutom tio procent av kvällens totala intäkter, sammanlagt gav kvällen 8 000 kronor. Tack!

FAKTUMPARTNERS OCH FÖRETAGSPRENUMERANTER

Företag som hjälper oss i vårt arbete att motverka fattigdom, hemlöshet och socialt utanförskap.

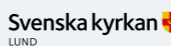
HALLAND

– en aktiv samhällsbyggare

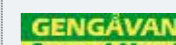
SKÅNE

SMÅLAND

VÄRMLAND

FAKTUMPARTNERS OCH FÖRETAGSPRENUMERANTER

Företag som hjälper oss i vårt arbete att motverka fattigdom, hemlöshet och socialt utanförskap.

VÄSTRA GÖTALAND

För mer information om hur du blir Faktumpartner – kontakta Jonas Kroksjö, 03163 22 91, jonas@faktum.se eller Niclas Andersson, 072 503 73 12, niclas@faktum.se

VI VÄLKOMNAR KONTOR KRISTIANSSON AB SOM NY FAKTUMPARTNER!

Vill ditt företag vara med stötta och följa Faktums arbete mot fattigdom, utanförskap och hemlöshet?

Läs mer på Faktum.se

Vi gillar Faktum

faktum

faktum

FAKTUMVÄNNER För mer information om hur du blir Faktumvän – kontakta Jonas Kroksjö, 03163 22 91, jonas@faktum.se eller Niclas Andersson, 072 503 73 12, niclas@faktum.se

- Advokatfirman Ahlstedt
- Advokatfirman LA Partners AB
- AME Entreprenad AB
- Arkitekt Hans Eek
- Apper
- BDO Göteborg AB
- Billes Tryckeri AB
- Bollebygds pastorat
- Byggfokus Entreprenad AB
- Carl Johans pastorat
- ColliCare Logistics AB
- Corem Property Group
- Curago
- DE Advokatbyrå
- Ekonza AB
- EY Göteborg
- Göteborgs Högre Samskola
- Göteborgs Posten
- Familjehem Göteborgs Stad
- Fastighets AB Balder
- Fraktkedjan Väst
- Fridh Advokatbyrå
- **Ny vän!** Friskis & Sveltis Karlstad
- Förvaltnings AB Framtiden
- Humlebee
- JP Spol & Relining AB
- Kakservice
- Knapp-Carlsson
- Kävlinge församling
- LH-Tryck
- Lorensbergsteatern
- MARELD landskapsarkitekter AB
- MCR
- Miss Prym
- Mölndalsbostäder
- NCC Sverige AB
- Partille Pastorat
- Svenska kyrkan Tjörn
- Svenska Kyrkan Vänersborg & Väne-Ryr
- Taxus AB
- Tospe AB
- Turistrådet Västsverige
- Ystad-Sövestads församling
- White Arkitekter Malmö

VI VÄLKOMNAR FAMILJEHEM GÖTEBORGS STAD OCH FRISKIS OCH SVETTIS KARLSTAD SOM NYA FAKTUMVÄNNER!

Vi gillar
Faktum

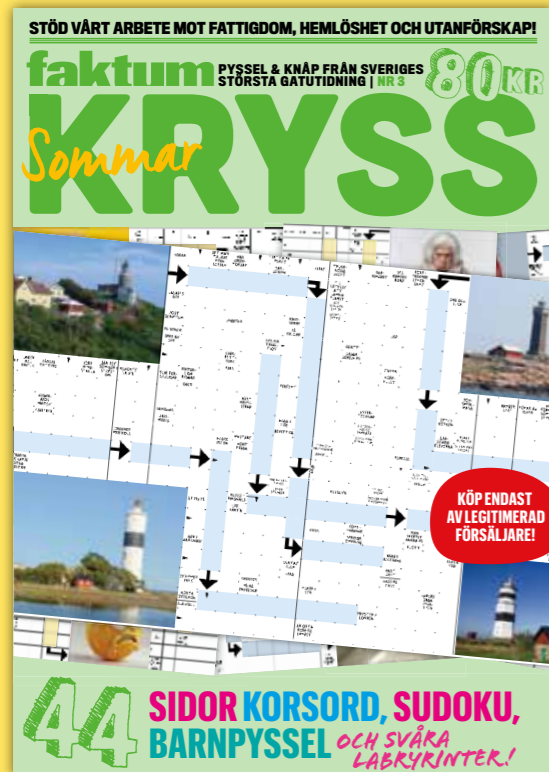
Faktumförsäljare Loppan har sålt Faktum sedan 2015. År 2023 fick Loppan göra en synundersökning tack vare Ögonhälsafonden, vilket resulterade i att han fick glasögon.

”Tänk att jag har sålt tidningen i så många år och nu även kan läsa den!”

För många prioriteras annat före synen. Ögonhälsafonden gör hjälpen tillgänglig. Stiftelsen Faktum har tillsammans med Specsavers startat en ögonhälsafond som kan nyttjas av försäljarna. Med hjälp av fonden får försäljarna tillgång till synundersökningar och gratis glasögon.

Swisha och bidra.
123 039 97 17

stiftelsen
faktum

Kryssa lugnt i sommar!
Nytt nummer ute 1 juni! **faktum**

**Välkommen till
en mer positiv
framtid.**

Om du vill vara med och
förändra samhället i en
positiv riktning är vi den
rätta banken för dig.

Ekobanken
ekologiskt - socialt - kulturellt

Vi lyssnar om du vill berätta

Kvinnofridslinjen ger stöd till dig som utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Alla oavsett ålder kan kontakta oss och du är anonym.

Chatta eller ring
kvinnofridslinjen.se
116 016

116 016
Kvinnofridslinjen

Vi lyssnar om du vill berätta

Stödlinjen för män ger stöd till dig som utsatts för våld i en nära relation eller sexuella övergrepp. Alla oavsett ålder kan kontakta oss och du är anonym.

Chatta eller ring
stodlinjenformän.se
020-80 80 80

020-80 80 80
Stödlinjen för män

Rekordmånga akademiker är med i a-kassan.

Gör som över 800 000 andra och trygga
lönen med **Akademikernas a-kassa**.

A-kassan är en **framtidsförsäkring**.
Med den kan du känna trygghet genom hela
arbetslivet – oavsett yrke eller bransch.

Läs mer och bli medlem på
akademikernasakassa.se

